

บทที่ 4

วิเคราะห์ลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก

ในการพิจารณาลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก ต้องทำความเข้าใจพื้นที่ของตำบลบ่อนอกซึ่งเป็นพื้นที่ในการก่อเกิดของ “กลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก” ใน การวิเคราะห์ลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้ง ๑ นี้ แบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกระยะเวลาตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 25 กรกฎาคม 2540 และช่วงที่สองระยะเวลา ตั้งแต่ หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545

4.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สังคมและเศรษฐกิจของตำบลบ่อนอก

ตำบลบ่อนอกเป็นสถานที่ตั้งของโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก อยู่ในความรับผิดชอบของ อบต. บ่อนอก ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ประมาณ 24 กิโลเมตร ด้านทิศเหนือมีอาณาเขต ติดต่อกับ ต.หาดขาม, ต.กุยบุรี อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับ ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับ อ่าวไทย และทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับ ต.หาดขาม อ.กุยบุรี และ ต.อ่าวน้อย อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ ตำบลบ่อนอก ปัจจุบันมีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 14 หมู่บ้าน (เดิมมี 13 หมู่บ้าน) ประชากรของตำบลบ่อนอก มีจำนวนทั้งสิ้น 4,885 คน เป็นชาย 2,366 คน เป็นหญิง 2,515 คน ตำบลบ่อนอกมีเนื้อที่ทั้งหมด 129,374 ไร่¹

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพดินเป็นดินทราย โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ด้าน คือด้านทิศตะวันตกและด้านทิศตะวันออก พื้นที่ด้านทิศตะวันตกมีดินคุณภาพดีเหมาะแก่การทำอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้ประชากรในพื้นที่นี้มีอาชีพทำนา ทำสวนทำไร่และเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก สำหรับอาชีพทำสวนปลูก มะพร้าว มะม่วง ขนุนเป็นหลัก อาชีพทำไร่ปลูกสับปะรด ว่านหางจระเข้เป็นหลัก ส่วนอาชีพเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงโคนม สุกร เป็ด ไก่เป็นหลัก ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันออกมีพื้นที่ติดชายทะเลตลอดแนว สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงกุ้งและเลี้ยงสัตว์ อบต.บ่อนอกวางแนวทางการพัฒนาตำบลใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกทางพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเหมาะแก่การพัฒนาทางด้านเกษตรแผนใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ส่วนลักษณะที่สองพื้นที่

¹<http://www.thaitambon.com>

ทางด้านทิศตะวันออกติดชายทะเลตลอดแนวเหมาะแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยวและส่งเสริมการประมงชายฝั่งรวมทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ²

ดังนั้นพื้นที่นี้จึงเหมาะสมแก่การนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมและการประมงมากกว่านำมาเป็นพื้นที่ทางด้านอุตสาหกรรม จึงทำให้กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ตำบลบ่อนอกเกิดการรวมตัวกันคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกในเวลาต่อมา

4.2 การเคลื่อนไหวตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538-25 กรกฎาคม 2540

4.2.1 กำเนิดและการพัฒนาของกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก

ก่อนการรวมตัวกันของกลุ่มชาวบ้านในตำบลบ่อนอกในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 นั้น ได้มีการติดต่อซื้อขายที่ดินชุดแรกประมาณ พ.ศ. 2532- 2533 โดยนายเจือ หินแก้ว ซึ่งเป็นกำนันตำบลบ่อนอกในขณะนั้น และอ้างว่าจะนำไปทำนาทุ่งกุลาคำ และได้ซื้อขายกันในชุดที่สอง ประมาณพ.ศ. 2536-2537 โดยนาย เจือ หินแก้ว และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 2 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 ตลอดจนชาวบ้านในตำบลบ่อนอก อ้างว่าจะสร้างรีสอร์ตและสนามกอล์ฟ บุคคลเหล่านี้ได้ขายที่ดินจำนวน 700 ไร่อีกต่อหนึ่งให้กับบริษัท กัลฟ์ อิเล็กตริก จำกัด³ ต่อมากลุ่มครูโรงเรียนหนองปูหลกเริ่มสงสัยเกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวเพราะในการซื้อขายที่ดินแต่ละครั้งระบุไม่ตรงกันว่านำไปเพื่อทำอะไรแน่ จนเมื่อบริษัทได้เข้ามาในพื้นที่วันที่ 17-19 กุมภาพันธ์ 2538 เพื่อแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านนัดลูกบ้านเข้าฟังการชี้แจงโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกร่วมกับอำเภอ ที่จะมีการขึ้นในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 กลุ่มครูนำโดยนาย อานันต์ พงษ์พัฒนสกุล หรือ ครูตุ้ย ครูอนงค์พร้อมด้วยครูสนทยา นักชาวบ้านทุกหมู่บ้านเข้าร่วมฟังการชี้แจงดังกล่าว

1) ระยะเวลาการรวมตัวกันของกลุ่มครู

เมื่อถึงในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 ที่วัดบ่อนอก ปรากฏว่ามีกลุ่มชาวบ้านบ่อนอกทั้ง 13 หมู่บ้านเข้าร่วมประชุมจำนวน 2,000 คน ครูตุ้ยได้นำเอากรณีของโรงไฟฟ้าแม่เมาะมาเป็นข้อโต้แย้ง เพราะขณะนั้นได้รับข่าวสารที่เกิดขึ้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะ แต่บริษัทไม่สามารถให้คำตอบชาวบ้านได้ ชาวบ้านจึงคัดค้านในวันนั้นเป็นต้นมา⁴ ในขั้นแรกนายอำเภอเสนอให้ชาวบ้านส่งหนังสือ

² องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก, “แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกประจำปี 2546,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

³ ผู้จัดการรายวัน, 21 พฤศจิกายน 2544.

⁴ สัมภาษณ์, ฉอย ตันติวรรณ, 20 ตุลาคม 2546.

คัดค้านที่มีรายชื่อพร้อมลายมือชื่อของชาวบ้านต่ออำเภอภายในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ แต่ชาวบ้านได้ขอเลื่อนไปเป็นวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ซึ่งมีผู้คัดค้านทั้งหมด 4,000 คน จาก 13 หมู่บ้านโดยยื่นต่อรัฐบาล และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(กฟผ.)อย่างละ 1 ชุด ผ่านนายอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์⁵ ดังนั้นจึงถือว่าวันที่ 20 กุมภาพันธ์ เป็นจุดเริ่มต้นของการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกของกลุ่มรักษ์ฯ⁶

จากแนวคิดของ Salisbury ที่ว่าการเกิดขึ้นของกลุ่มผลประโยชน์ เกิดมาจากการที่ผู้นำชักชวนให้คนเข้าร่วมโดยมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ จะเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านบ่อนอก จำนวน 4,000 คน ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 นั้นเกิดขึ้นจากการชักนำของกลุ่มครู โดยเฉพาะนายอานันต์ พงษ์พัฒนสกุล เนื่องจากครูได้มีการรับรู้การเข้ามาของโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินคั่นปี 2538 ประกอบกับขณะนั้นกลุ่มครูยังได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการได้รับอันตรายจากสารพิษจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เมื่อบริษัทจะเข้ามาชี้แจงกับชาวบ้านจึงทำเอกสารเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินแจกชาวบ้านพร้อมหนังสือเชิญประชุมในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538

กลุ่มรักษ์ฯ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่ได้มีกลุ่มครูชักนำให้ชาวบ้านมาประชุมในวันนี้ เมื่อพิจารณาจากผู้นำโดยเฉพาะครูต๋อย⁷ ซึ่งคัดค้านมาจนถึงปัจจุบันแล้ว จากการถามข้อมูลของเพื่อนบ้านเห็นว่า “เหตุที่ครูต๋อยคัดค้านมาจนถึงปัจจุบันขณะที่คนอื่น ๆ เลิกคัดค้าน เนื่องจากแต่ละคนเป็นคนในพื้นที่ตำบลบ่อนอกโดยกำเนิด และด้านครอบครัวเื้อต่อการทำงานเพื่อส่วนรวมโดยเห็นจากการมีตำแหน่งเป็นครูใหญ่ ส่วนครูคนอื่นๆ เช่นครูอนงค์ก็เป็นผู้หญิงและมีภาระเรื่องลูก ขณะที่ครูสนธยาที่ต้องดูแลครอบครัวและธุรกิจไปด้วย”⁸ จึงวิเคราะห์ได้ว่า การคัดค้านของครูต๋อย เนื่องจากความรักและหวงแหนบ้านเกิด ขณะที่มีความพร้อมหลายๆด้านที่เื้อต่ออุทิศตนเพื่อสังคมได้แก่ครอบครัว ความเป็นผู้นำและที่สำคัญวิชาชีพที่เื้อต่อการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับอันตรายของโรงไฟ

⁵กลุ่มประชาธิปไตยเพื่อประชาชน, “สัมภาษณ์พิเศษแกนนำคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก – หินกรุด จ. ประจวบคีรีขันธ์: เจริญ วัตอักษร.” จุลสารประชาธิปไตยเพื่อประชาชน 7 (มิถุนายน 2544): 35-36.

⁶สัมภาษณ์, เจริญ วัตอักษร, ประธานกลุ่มรักษ์ฯ, 4 กันยายน 2546.

⁷อานันต์ พงษ์พัฒนสกุล เป็นบุคคลสำคัญที่ต้องศึกษาแนวคิดในการคัดค้านโรงไฟฟ้าในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 เพราะเป็นคนเดียวที่ยังคงคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกจนถึงปัจจุบันแต่เนื่องจากมีความพยายามในการสัมภาษณ์เจาะลึกหลายครั้ง เช่น การขอนัดสัมภาษณ์ที่บ้าน 3 ครั้ง การขอให้ภรรยาคุณ เจริญ วัตอักษรติดต่อนัดสัมภาษณ์และการขอเบอร์ติดต่อทางโทรศัพท์จากคุณ จารึกหอมจันทร์ แต่ไม่สามารถได้ข้อมูลดังกล่าว จึงได้สอบถามจากบุคคลข้างเคียง เช่น ครูโรงเรียนหัวแก้ววิทยาลัยเพื่อนบ้าน แกนนากลุ่มรักษ์ฯ

⁸สัมภาษณ์, ธนพร พลสังข์, อาจารย์โรงเรียนหัวแก้ววิทยาลัย, 25 กุมภาพันธ์ 2548.

ฟ้าถ่านหินจึงอาศัยอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาในการสั่งให้ครูผู้ได้บังคับบัญชาดำเนินการจัดทำเอกสารเรียกประชุมชาวบ้าน ครูคนอื่น ๆ จึงได้มีส่วนร่วมในการนำในตอนต้น

เมื่อวิเคราะห์พบว่า กลุ่มคนที่คัดค้านช่วงนี้เพื่อปกป้องวิถีชีวิตในชุมชนเนื่องจาก สภาพทางด้านภูมิศาสตร์ สังคมและเศรษฐกิจของชุมชนบ่อนอกส่วนใหญ่เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมง หากได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าอาจมีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตโดยตรง เพราะจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว นอกจากนี้ยังตระหนักถึงอันตรายจากสารพิษของถ่านหินต่อร่างกายโดยนำมาเปรียบเทียบกับโรงไฟฟ้าแม่เมาะเพราะกลัวได้รับอันตรายต่อสุขภาพ ดังนั้นความกลัวว่าผลประโยชน์ของตนจะได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินทั้งด้านร่างกายและการสูญเสียวิถีชีวิตจึงทำให้ กลุ่มชาวบ้านร่วมประชุมกันและคัดค้าน โรงไฟฟ้าตามการชักชวนของกลุ่มครู

2) ระยะเวลาช่วงชิงการนำชาวบ้าน

ภายหลังวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 กลุ่มแกนนำชาวบ้าน ได้แก่ นายสุชิน ช่อระหงษ์ นายจอย ตันติวรธรรม นางฉัฐวรรณ บุญรอด นายประเทือง สุขสม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่วัดบ่อนอกและวัดสี่แยกบ่อนอกตลอดมา พบว่าสภาพตำบลบ่อนอกโดยนายเจือ หินแก้วได้อนุญาตให้บริษัทกัลฟ์ฯ เช่าที่ดินสาธารณะประโยชน์คลองชายธงในวันที่ 30 กันยายน 2539¹⁰ ตลอดจนพบว่าในปี พ.ศ. 2539 – 2540 เริ่มมีการซื้อขายที่ดินชุดที่สามอีก เป็นเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 600 ไร่ ซึ่งอ้างว่าเป็นพื้นที่นาทุ่งร้าง¹¹ แต่ครั้งนี้เปลี่ยนจากนายเจือ หินแก้ว มาเป็นนายพีระพล ประจวบเหมาะ ซึ่งเป็นนายหน้าจากอำเภออุยบุรี เนื่องจากเกิดปัญหาในการซื้อขายที่ดินในชุดที่ 1 และ 2 ระหว่างนายเจือ กับนายสมชาย โดประเสริฐ ผู้จัดการฝ่ายสิทธิและสำรวจการทำเหมืองของบริษัทลานนา ลิกไนต์ จำกัด (เมื่อ พ.ศ. 2537 บริษัทนี้ได้รับสิทธิจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในนามของบริษัท กัลฟ์ อิเล็กตริก จำกัด ในการหาซื้อที่ดิน)¹²

เมื่อนายเจือ หินแก้ว ถูกแบ่งผลประโยชน์จึง เริ่มนำชาวบ้านชุมนุมคัดค้านด้วยการปราศรัยปลุกระดมชาวบ้านในชุมชนบ่อนอก¹³ ต่อมาจึงคัดค้านเมื่อ วันที่ 15 มิถุนายน 2540 โดยชุมนุมบริเวณวัดสี่แยกบ่อนอก หมู่ที่ 1 ตำบลบ่อนอก¹⁴ มีชาวบ้านจากตำบลบ่อนอกและทั้งจาก 4 อำเภอ 1

⁹ สัมภาษณ์, จอย ตันติวรธรรม, กำนันตำบลบ่อนอก, 20 ตุลาคม 2546.

¹⁰ ผู้จัดการรายวัน, 22 กุมภาพันธ์ 2546.

¹¹ ไทยโพสต์, 11 ธันวาคม 2541.

¹² มติชน, 24 สิงหาคม 2540.

¹³ สัมภาษณ์, เจริญ วัดอักษร, ประธานกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, 4 กันยายน 2546.

¹⁴ ข่าวสด, 16 มิ.ย. 2540.

กิ่งอำเภอของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้แก่ อำเภอเมือง หัวหิน ปราณบุรี กุยบุรีและกิ่ง อำเภอสามร้อยยอด รวมทั้งกลุ่มรักษ์กุยบุรี ประมาณกว่า 2,000 คน ดังนั้นนายบุญส่ง กลิ่นหอม ในฐานะแกนนำกลุ่มรักษ์กุยบุรี ให้สัมภาษณ์ว่า “กลุ่มรักษ์กุยบุรีได้เริ่มเข้าร่วมตอนกำนันเจื่อนำ”¹⁵ ต่อมา นายเจื้อ หินแก้วได้นัดชาวบ้านอีกครั้ง ในวันที่ 17 มิถุนายน 2540 เพื่อให้มาชุมนุม ณ ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อยื่นหนังสือคัดค้านโรงไฟฟ้าต่อนายประสงค์ พิจुरกิจจา ผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในขณะนั้น และในวันที่ 15 กรกฎาคม 2540 นายเจื้อ ได้นัดชุมนุมชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้านกว่า 400 คนเพื่อประชุมหารือร่วมกับตัวแทน กฟผ. บริษัท นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม และสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เกี่ยวกับการร่วมคัดค้าน โรงไฟฟ้าที่ได้เข้าพบกับผู้ว่าราชการจังหวัดในวันที่ 17 มิถุนายน 2540 ที่ผ่านมา แต่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ นายเจื้อ จึงได้แจ้งให้หน่วยงานที่มาประชุมในวันนี้ทราบว่า ได้นัดชาวบ้านชุมนุมกันอีกครั้งที่หน้าศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ในวันที่ 25 กรกฎาคม 2540 เพื่อหาข้อยุติต่อไป¹⁶

ในการชุมนุมในวันที่ 25 กรกฎาคม 2540 มีสิ่งที่น่าสนใจ คือ ชาวบ้านได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งให้มาพร้อมกันที่หน้าที่ทำการ อ.บ.ต. และอีกส่วนหนึ่งให้รอที่ศาลากลางจังหวัด โดยตกลงว่ากลุ่มที่อยู่หน้าที่ทำการ อ.บ.ต.บ่อนอกจะไปสพบทกับกลุ่มชาวบ้านที่หน้าศาลากลางจังหวัด เพื่อฟังคำตอบจากผู้ว่าฯ แต่ปรากฏว่านายเจื้อได้ประกาศยกเลิกการประท้วง ภายหลังจากที่นายพิระพล เข้ามาเจรจากับนายเจื้อที่อบต. และนายเจื้อ กล่าวว่า “มีมือที่สามเข้ามาผสมโรงด้วยและอาจเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้นได้”¹⁷ ทำให้การชุมนุมนำโดยนายเจื้อยุติลง แต่กลุ่มชาวบ้านได้แก่ นายอานันต์ พงษ์พัฒนสกุล นายสุชิน ชอระหงษ์ นางฉวีวรรณ บุญรอด นายลอย ดันดีวรรณธรรมและนายประเทือง สุขสม เป็นต้น จึงนำกลุ่มชาวบ้านที่ชุมนุมอยู่หน้า อบต. ไปชุมนุมร่วมกับชาวบ้านที่หน้าศาลากลางจังหวัด¹⁸

เมื่อมาถึงตัวจังหวัดประจวบ ฯ กลุ่มชาวบ้านได้ปิดถนนเพชรเกษมบริเวณสี่แยกจังหวัดประจวบ ฯ เพื่อฟังคำตอบที่เคยยื่นหนังสือต่อผู้ว่าฯ เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2540 ที่ผ่านมา โดยได้ยื่นคำขาดให้นายประสงค์ พิจुरกิจจา เช่นหนังสือร่วมคัดค้าน 5 ข้อคือ 1) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชี้แจงเป็นลายลักษณ์อักษรและด้วยวาจาเกี่ยวกับเรื่องดำเนินการในเรื่องดังกล่าว 2) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดช่วยประสานกับ โรงงานไฟฟ้าให้จัดนักวิชาการมาชี้แจง ทั้งนี้โดยให้มีนักวิชาการที่ประชาชนคัดสรรมาพบกัน เพื่อให้ประชาชนได้ซักถาม 3) ขอให้บริษัทที่เข้ามาดำเนินการใด ๆ ในพื้นที่ตำบลบ่อนอกแจ้งให้ได้ทราบและพิจารณาก่อน 4) ให้เชิญตัวแทนจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมา

¹⁵ สัมภาษณ์, บุญส่ง กลิ่นหอม, 9 ธันวาคม 2546.

¹⁶ ข่าวสด, 26 กรกฎาคม 2540.

¹⁷ มติชน, 24 สิงหาคม 2540.

¹⁸ สัมภาษณ์ , จารึก จันทร์หอม, แกนนำกลุ่มรักษ์ที่อ.บ.ต.บ่อนอก, 23 กุมภาพันธ์ 2548.

ชี้แจงกับประชาชน และ 5) ให้สืบหาตัวบุคคลที่เข้ามาทำลายป่าของประชาชนที่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการต่อต้านโรงไฟฟ้างดงกล่าว ผลการชุมนุมครั้งนี้ผู้ว่าฯ ได้ทำหนังสือคัดค้านร่วมกับชาวบ้านเป็นลายลักษณ์อักษร¹⁹

วิเคราะห์ได้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวบ้านหรือกลุ่มรักษ์ฯ ตั้งแต่ระยะหลัง 25 กรกฎาคม 2540 กลุ่มรักษ์ฯ มีลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราว ตามการแบ่งประเภทกลุ่มผลประโยชน์ของ Andrew Heywood, Francis Castles และม.ร.ว. พงทศิธาณ ชุมพล ที่ว่ากลุ่มประเด็นเรื่องราว คือกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อผลักดันทัศนคติหรือประเด็นเรื่องราวเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะซึ่งไม่ใช่เพื่อสมาชิกของกลุ่มเป็นการเฉพาะแต่มีทัศนคติแบบเดียวกัน ซึ่งมาจากหลายอาชีพ เหตุที่กล่าวเช่นนี้ เพราะการเคลื่อนไหวในวันที่ 15 มิถุนายน – 25 กรกฎาคม 2540 จะเป็นคนที่มาจากทั้งคนในชุมชนบ่อนอกและจากพื้นที่รอบนอกอีก 4 อำเภอและอีก 1 กิ่งอำเภอ เช่น กลุ่มรักษ์กุยบุรี กลุ่มรักษ์ประจวบ กว่า 3,000 คน เพราะไม่ต้องการสูญเสียแหล่งทำมาหากิน เห็นได้จากที่ได้มีการเรียกร้องต่อผู้ว่าราชการจังหวัด สามในห้า ข้อ พบว่ามีอีกส่วนหนึ่งที่ปรากฏได้แสดงถึงความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน โดยในข้อ 2. ที่ว่า “ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดช่วยประสานกับโรงงานไฟฟ้าให้จัดนักวิชาการมาชี้แจง ทั้งนี้โดยให้มีนักวิชาการที่ประชาชนคัดสรรมาพบกัน เพื่อให้ประชาชนได้ซักถาม”ซึ่งมีนัยของการพยายามในการทำความเข้าใจโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินจากนักวิชาการที่ตนได้คัดสรรมาพูดคุยกับกลุ่มชาวบ้าน และในข้อ 3. ที่ว่า “ขอให้บริษัทที่เข้ามาดำเนินการใด ๆ ในพื้นที่ตำบลบ่อนอกแจ้งให้ได้ทราบและพิจารณาก่อน” เป็นการแสดงถึงความห่วงใยพื้นที่บ่อนอกที่ต้องการให้บริษัทให้แจ้งให้ชาวบ้านในพื้นที่ทราบล่วงหน้าก่อนการดำเนินการใด ๆ ในพื้นที่บ่อนอก และที่สำคัญในข้อที่ 4. ที่ว่า “ให้เชิญตัวแทนจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมาชี้แจงกับประชาชน” เป็นการตระหนักและห่วงใยทางด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องจากชาวบ้านต้องการเข้าใจอย่างชัดแจ้งเกี่ยวกับผลกระทบของโรงไฟฟ้าถ่านหินต่อสิ่งแวดล้อมจึงได้เรียกร้องให้นักวิชาการทางด้านสิ่งแวดล้อมมาชี้แจงกับชาวบ้านทราบ จากข้อเรียกร้องดังกล่าวเป็นความห่วงใยเรื่องสิ่งแวดล้อมของคนหลายพื้นที่ซึ่งมาจากหลายอาชีพ เช่น อาชีพเกษตรกรรม ประมง รับราชการ แม้ว่าเป็นการคัดค้านที่เพราะผู้นำในท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือต่อรองผลประโยชน์ก็ตาม แต่เมื่อทราบความจริงแล้วกลุ่มรักษ์ฯ ยังคงเคลื่อนไหวคัดค้านด้วยการปิดถนนเพชรเกษมต่อไปเพราะห่วงใยสิ่งแวดล้อมที่จะเปลี่ยนไปซึ่งกระทบต่อวิถีชีวิตและสุขภาพ ซึ่งก็คือผลประโยชน์

¹⁹ข่าวสด, 26 กรกฎาคม 2540.

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ชี้ได้ชัดเจน ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 - 25 กรกฎาคม 2540 ว่าเป็นการเคลื่อนไหวมีลักษณะเป็นกลุ่มผลประโยชน์มากกว่ากลุ่มผลักดันประเภทเรื่องราว เพราะแม้ว่าจะห่างไกลกันถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยมีคนมาจากหลายอาชีพแต่ยังไม่ได้มองประเด็นสิ่งแวดล้อมในระดับ มหภาค เช่น ระดับประเทศ หรือโลก ดังนั้นกลุ่มบริษัท ฯ ระยะก่อเกิดในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538- 25 กรกฎาคม 2540 เป็นกลุ่มผลประโยชน์มากกว่ากลุ่มผลักดันประเภทเรื่องราว

ตารางที่ 4 แสดงความเคลื่อนไหวในโครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่ 20 ก.พ.38 –25 ก.ค.

40

ว/ด/ป	ตารางที่ 4 แสดงความเคลื่อนไหวในโครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่ 20 ก.พ.38 –25 ก.ค. 40	
	การเคลื่อนไหวของฝ่ายราชการ/ บริษัท	การเคลื่อนไหวของกลุ่มบริษัท ฯ
20 ก.พ.38	บริษัทเข้ามาชี้แจงชาวบ้านใน ต.บ่อนอก	กลุ่มบริษัท ฯ ท้องถิ่นบ่อนอกคัดค้านครั้งแรก
30 ก.ย. 39	บริษัท กอล์ฟ ฯ ได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์คลองชายธงจาก อบต.บ่อนอก	
30 พ.ย. 39	บริษัท กอล์ฟ ฯ ได้รับการอนุมัติจาก คณะกรรมการ กฟผ. ในโครงการ IPP	
15 มี.ย. 2540		ชาวบ้านต.บ่อนอกชุมนุมคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก
25 ก.ค. 2540	อบต.บ่อนอก ทำหนังสือถึง ผู้ว่า ประจวบฯ เรื่อง นำเสนอข้อเรียกร้อง การคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก ของชาวบ้าน	ชาวบ้านต.บ่อนอก 1000 กว่าคน ยื่นหนังสือที่อบต.บ่อนอก และชุมนุมคัดค้านโครงการหน้าศาลากลางและปิดถนน

4.3 การเคลื่อนไหวกของกลุ่มรักษ์ฯ ระยะเวลาตั้งแต่ หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545

กลุ่มรักษ์ฯ หลัง 25 กรกฎาคม 2540 อยู่ภายใต้แกนนำที่ประกอบด้วยบุคคลสำคัญ ได้แก่ นายอานันท์ พงษ์พัฒนสกุล นายลอยตันติวรธรรม นายสุชิน ช่อระหงษ์ นายเจริญ วัดอักษร นายแพทย์ ราษฎร์ ประดิษฐานวงษ์ นายประเทือง สุขสม เป็นต้น ในจำนวนแกนนำเหล่านี้ นายสุชิน ช่อระหงษ์ เป็นประธานกลุ่มรักษ์ฯ ตั้งแต่หลังวันที่ 25 กรกฎาคม 2540 – 18 กรกฎาคม 2542 ต่อมา นายเจริญ วัดอักษร เป็นประธานตั้งแต่หลังวันที่ 18 กรกฎาคม 2542 – 21 มิถุนายน 2547 (เนื่องจากวันที่ 21 มิถุนายน 2547 นายเจริญ วัดอักษร เสียชีวิตจากการถูกลอบยิงหลังจากกลับมาจากกรุงเทพฯ เพื่อเคลื่อนไหวคัดค้านเรื่องที่ดินสาธารณะ)

ในส่วนนี้จะนำเสนอการเคลื่อนไหวกของกลุ่มรักษ์ฯ ตั้งแต่ หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545 ในแต่ละช่วงพร้อมวิเคราะห์ลักษณะบทบาทของกลุ่มรักษ์ฯ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาไปด้วย ดังนี้

4.3.1 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 8 ธันวาคม 2541

เหตุการณ์หลัง 25 กรกฎาคม 2540 นายสุชิน ช่อระหงษ์ ประธานกลุ่มรักษ์ฯ ได้เปิดเวทีสาธารณะและทำเอกสารเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกขึ้นเนื่องจาก “การออกมาเคลื่อนไหวของนายเจือ หินแก้ว ทำให้ทราบเรื่องโรงไฟฟ้าบ่อนอกมากขึ้น”²⁰ แต่เนื่องจากไม่มีความรู้เพียงพอจึงติดต่อ กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคตปลายปี 2540 โดยคนในเครือข่ายคนเดือนตุลาแนะนำ²¹ ไม่นานกลุ่มรักษ์ฯ ได้เริ่มเคลื่อนไหวอีกครั้งในวันที่ 22 สิงหาคม 2540 ซึ่งมีชาวบ้านกว่า 2,000 คน ชุมนุมและยื่นหนังสือต่อสื่อมวลชนทุกแขนงที่เข้าร่วมสัมมนาทางด้านสิ่งแวดล้อม ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ต่อมา “ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อที่ทำการพรรคประชาธิปัตย์ในวันที่ 26 สิงหาคม 2540 โดยมีชาวบ้านที่เดินทางไปทั้งหมด 48 คน หลังจากนั้นยื่นหนังสือร้องเรียนต่อคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนของสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 3 กันยายน 2540”²² และเห็นว่า อบต.บ่อนอกยังสนับสนุนโรงไฟฟ้า ในวันที่ 6 ตุลาคม 2540 กลุ่มรักษ์ฯ ร่วมกันชุมนุมอย่างสงบยื่นหนังสือต่อ อบต.บ่อนอก เพื่อให้แสดงจุดยืนเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าบ่อนอก²³ แต่ทางสภาตำบลแจ้งว่ายัง

²⁰ สัมภาษณ์, จารึก หอมจันทร์, แกนนำกลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, 23 กุมภาพันธ์ 2548.

²¹ สัมภาษณ์, เจริญ วัดอักษร, ประธานกลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, 4 กันยายน 2546.

²² สัมภาษณ์, ลอย ตันติวรธรรม, 20 ตุลาคม 2546.

²³ กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, “ชาวบ้านแถลง,” 6 ตุลาคม 2540.

“ไม่มีการอนุญาตแก่โรงไฟฟ้า”²⁴ ชาวบ้านจึงสลายการชุมนุม และเห็นว่าเพื่อให้มีความเข้มแข็งขึ้น ต้องการพันธมิตรเพิ่ม โดยในวันที่ 20 ตุลาคม 2540 กลุ่มรักษ์ฯ ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดเป็นครั้งแรก²⁵

ในส่วนของ“บริษัทได้พาชาวบ้านทั้งใน ต.บ่อนอก เช่นครู แม่บ้าน และชาวบ้านอำเภออุยบุรี ทัพสะแก ไปโรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะ ซึ่งกลับมาจะเห็นด้วยกับการสร้างโรงไฟฟ้า กลุ่มรักษ์ฯ จึงได้จัดการเดินทางไปโรงไฟฟ้าแม่เมาะเพื่อเผยแพร่แก่ชาวบ้าน²⁶ จนต่อมาจึงได้ประกาศเจตนารมณ์ให้รัฐบาลยกเลิกโรงไฟฟ้า ในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2540²⁷ แต่โครงการยังดำเนินการต่อไปด้วย กฟผ ได้ลงนามสัญญาในวันที่ 22 ธันวาคม 2540²⁸ และสพ. อนุมัติ EIA 2 ฉบับ โดย ในวันที่ 23 เมษายน 2541 อนุมัติส่วนของโรงไฟฟ้า และในวันที่ 26 พฤษภาคม 2541 อนุมัติส่วนของท่าเรือขนส่งถ่านหิน แต่กลุ่มรักษ์ฯ ยังคัดค้านต่อไปโดยยื่นหนังสือต่อฝ่ายต่าง ๆ ดังนี้ ในวันที่ 25 และ 27 พฤษภาคม 2541 ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนของสภาผู้แทนราษฎร เพื่อติดตามผลการพิจารณาหลังจากเคยยื่นหนังสือที่ผ่านมา และต่อมายื่นหนังสือให้ยกเลิกรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ต่อเลขาธิการ สผ.²⁹ และยื่นหนังสือที่มีรายชื่อชาวบ้านที่คัดค้านกว่า 8,000 คน ต่อ อบต.บ่อนอก ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2541³⁰ เพราะทราบว่า กรมโรงงานอุตสาหกรรมพยายามเร่งออกใบอนุญาตประกอบกิจการ โรงงานอย่างเร่งด่วน โดยให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีหนังสือขออนุญาตต่อ อบต.บ่อนอก³¹ แต่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกยังไม่ได้อนุมัติใบอนุญาตดังกล่าว³²

²⁴ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “หนังสือที่ พิเศษ / 2540 เรื่อง ขอรทราวมติองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก,” 6 ตุลาคม 2540.

²⁵ สัมภาษณ์ ,จินตนา แก้วขาว, ประธานกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, 18 สิงหาคม 2546.

²⁶ สัมภาษณ์ , เจริญ วัดอักษร, 4 กันยายน 2546.

²⁷ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก , “เหตุผลที่ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ต้องการให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่”

²⁸ www.prachachon.net

²⁹ ผู้จัดการรายวัน, 22 กุมภาพันธ์ 2546.

³⁰ ไทยโพสต์, 10 ธันวาคม 2541.

³¹ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, “หนังสือที่ ปจ 0034/39 เรื่องขอให้เร่งออกใบอนุญาตประกอบกิจการ โรงงานอุตสาหกรรม ,” 20 พฤษภาคม 2541.

³² องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก , “หนังสือที่ ปจ 71701/160,” 29 มิถุนายน 2541.

จากที่ได้คัดค้าน EIA กลับยังไม่คืบหน้า กลุ่มรักษ์ฯ จึงยื่นหนังสือต่อเลขาธิการ สผ. อีกครั้ง ในวันที่ 10 มิถุนายน 2541 เพื่อขอรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อพิจารณา³³ แต่ไม่ได้รับการส่ง รายงานดังกล่าวกลับมา จึงยังคงคัดค้านต่อเนื่อง โดยในวันที่ 6 สิงหาคม 2541 กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด พร้อมชาวบ้านจำนวน 250 คน ได้ชุมนุมและยื่นหนังสือต่อรองผู้ว่าราชการ กพผ. และยื่นหนังสือต่อ ดร.ปิยะสวัสดิ์ อมระนันท์เลขาธิการ(สพช.) เกี่ยวกับเรื่อง EIA แต่ ดร.ปิยะสวัสดิ์ชี้แจงว่า EIA เป็นความรับผิดชอบของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ต่อมาจึงได้ยื่นหนังสือและได้ขอเข้าพบนายสาวิตรี โพธิวิหค รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่รัฐสภา ซึ่งได้รับปากจะดูแลให้กลุ่มรักษ์ฯ ทำหนังสือถึง อบต. บ่อนอก เพื่อให้ยับยั้งโครงการ³⁴

เรื่องร้องเรียนที่ผ่านมายังไม่คืบหน้าใด ๆ ดังนั้น ปลายเดือน ตุลาคม 2541 กลุ่มรักษ์ฯ จึงยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อเร่งพิจารณาหนังสือที่สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีหนังสือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้บริษัทปฏิบัติตามกฎหมาย³⁵ และในวันเดียวกันนั้น ได้ยื่นหนังสือถึงอธิบดีกรมเจ้าท่าขอให้ยับยั้งการออกใบอนุญาตการก่อสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก³⁶ และต่อมาวันที่ 28 ตุลาคม 2541 ได้ยื่นหนังสือถึงอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อยับยั้งการดำเนินการในออกใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน ไม่นานได้ร่วมชุมนุมและยื่นหนังสือ ต่ออธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมและชุมนุมขอพบนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัยเพื่อให้ยกเลิกโครงการ แต่รัฐบาลได้ให้นายอลงกรณ์ พลบุตร เลขาธิการนายกรัฐมนตรีรับไว้เรื่องแทน³⁷ และหลังจากนั้นกลุ่มชาวบ้านได้เดินทางไปติดตามผลสรุปของคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร แต่คณะกรรมการดังกล่าวได้ขอเวลา 15 วัน

การติดตามความคืบหน้าการพิจารณาของคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร ตรงกับวันที่ 8 ธันวาคม 2541 กลุ่มรักษ์ฯ จึงนัดฟังสรุปผลดังกล่าวที่หน้าศาลากลางจังหวัด³⁸ และได้ขอความช่วยเหลือองค์กรทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อมาสนับสนุนด้วย ได้แก่ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย

³³มติชน,30 เมษายน 2545.

³⁴แหล่งเดียวกัน.

³⁵กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอความกรุณาเร่งพิจารณาหนังสือที่ ปช.0017.3/18820 ของสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการพิเศษ ,” 27 ตุลาคม 2541.

³⁶กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอยับยั้งการออกใบอนุญาตการก่อสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำแก่โครงการโรงไฟฟ้า ,” 27 ตุลาคม 2541.

³⁷มติชน,30 เมษายน 2545.

³⁸กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดและกลุ่มรักษ์ประจวบ, “เรื่องขอใช้สถานที่ประชุม ,” 8 ธันวาคม 2541.

ไทย มูลนิธิโลกสีเขียว³⁹ เมื่อระยะเวลาผ่านไป แต่ไม่มีบุคคลที่มีอำนาจตัดสินใจลงมาชี้แจงต่อกลุ่มชาวบ้านที่มาชุมนุม กลุ่มรักษ์ฯ พร้อมด้วยชาวบ้านกว่า 10,000 คนจึงปิดถนนเพชรเกษมที่สี่แยกบ่อนอก ในวันที่ 9 - 10 ธันวาคม 2541⁴⁰ แต่เมื่อมาถึงในวันที่ 10 ธันวาคม 2541 เวลา 11.30 น. นายพินิจ จารุสมบัติ รมช.มหาดไทย ได้ยินยอมตกลงยกเลิกการก่อสร้างโรงไฟฟ้า โดยเอาตำแหน่งของตนเป็นประกัน กลุ่มรักษ์ฯ และชาวบ้านพอใจจึงสลายการชุมนุม⁴¹

ในการชุมนุมในวันนี้ กลุ่มรักษ์ฯ และพันธมิตร มีข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล สอง ข้อ คือ 1) ให้คณะรัฐมนตรีทบทวนและยกเลิกโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้งสามแห่ง 2) ขอให้นายกรัฐมนตรี(นายชวน หลีกภัย) หรือผู้มีอำนาจเต็มในการตัดสินใจทบทวนยกเลิกโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินทั้ง 3 โครงการในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลงมาเจรจากับประชาชนที่ชุมนุมหน้าศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทันที เนื่องจากกลุ่มรักษ์ฯ เห็นว่าหากโรงไฟฟ้าทั้ง 3 แห่งดำเนินการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำลายระบบนิเวศน์ทางทะเล และทำลายอาชีพของประชาชนทั้งภาคเกษตรกรรม ประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว⁴²

วิเคราะห์ได้ว่า ตามที่ ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล ได้ตั้งข้อสังเกตกรณีขบวนการสังคมใหม่ในสังคมไทยเป็นการเรียกร้องวิถีการดำรงชีวิต จึงใช้ช่องทางที่เข้าถึงและมีอิทธิพลต่อสถาบันที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ กลุ่มรักษ์ฯ จึงกระทำการรวมหมู่(a collective actor)เรียกร้องให้ยกเลิกโครงการ ด้วยการพยายามเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ระบบราชการ พรรคการเมือง รัฐสภาหรือรัฐบาล ตามที่ ม.ร.ว. พุทธิสถาน ชุมพล ได้กล่าวเกี่ยวกับช่องทางการเมืองปกติไว้ว่า “ การเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติ คือ ระบบราชการ พรรคการเมือง รัฐสภา หรือรัฐบาล”⁴³ โดยยื่นหนังสือต่อพรรคประชาธิปัตย์ คณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร ขึ้นต่อ อบต. แต่รัฐบาลยังคงดำเนิน โครงการต่อไป เห็น

³⁹ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกและ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดบ้านกรูด, “ เรื่อง ขอความช่วยเหลือเพื่อสนับสนุนการเรียกร้องของชาวบ้านเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและชุมชน ,” 8 ธันวาคม 2541.

⁴⁰ ข่าวสด, 9 ธันวาคม 2541.

⁴¹ ข่าวสด, 11 ธันวาคม 2541.

⁴² กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดและกลุ่มรักษ์เมืองประจวบ, “ เรื่อง ขอให้ ครม. ทบทวนและยกเลิกโครงการ โรงไฟฟ้าถ่านหินในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้ง 3 โครงการ ,” 8 ธันวาคม 2541.

⁴³ พุทธิสถาน ชุมพล ,ม.ร.ว. ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 203.

ได้จากที่ได้ลงนามสัญญาเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2540 และ อนุมัติ EIA ของโรงไฟฟ้า ทั้ง 2 ฉบับ กลุ่มรักษ์ฯ จึงยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎรจำนวน 2 ครั้ง ยื่นต่อ สผ. เพื่อคัดค้าน EIA ขณะที่ในพื้นที่ได้ยื่นหนังสือต่อ อบต. เพื่อคัดค้านการอนุมัติใบอนุญาตของกรมโรงงานอุตสาหกรรม และยื่นหนังสือต่อ สผ. อีกครั้งเพื่อขอรายงาน EIA เพื่อนำมาพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยกลุ่มเอง แต่เมื่อไม่มีการตอบสนองจากการยื่นหนังสือทั้งหมดที่ผ่านเมื่อกลุ่มรักษ์ฯ เรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติไม่ได้ผลกลุ่มรักษ์ฯ จึงเรียกร้องโดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ ด้วยการชุมนุมประท้วง ขณะเดียวกันยังคงพึ่งพาการเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วย เนื่องจากหน่วยงานเหล่านั้นมีอิทธิพลในการกำหนดนโยบาย โดยจะเห็นว่าในภายหลังกลุ่มรักษ์ฯ ดำเนินการทั้งไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติและผ่านช่องทางการเมืองปกตินั้นคือ การชุมนุมประท้วงและยื่นหนังสือเพื่อให้อัยกเลิกสัญญาต่อ กฟผ. สฟช. และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แต่หน่วยงานเหล่านี้ไม่ได้สนใจ เช่น สฟช. ปิดความรับผิดชอบเรื่อง EIA ไปยังกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ส่วนรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีจะดูแลให้โดยให้กลุ่มรักษ์ฯ ท้องถิ่นยื่นหนังสือต่อ อบต. เพื่อให้ อบต. ยับยั้ง โครงการแต่การดำเนินการของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีไม่ได้ผลคืบหน้าแต่อย่างใด และยังคงเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติควบคู่กับการเรียกร้องที่ไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติตลอดมา โดยกลุ่มรักษ์ฯ ได้ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาให้พิจารณาด้านกฎหมายและยื่นหนังสือต่อกรมเจ้าท่าและกรมโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อยับยั้งการออกใบอนุญาต และได้ชุมนุมและยื่นหนังสือต่อกรมโรงงานอุตสาหกรรมและชุมนุมขอพบนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี แต่เมื่อไม่ได้ผลจึงเรียกร้องโดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ ด้วยการปิดถนนเพชรเกษมที่สี่แยกบ่อนอกในวันที่ 9 และ 10 ธันวาคม จะเห็นได้ว่าการเรียกร้องของกลุ่มรักษ์ฯ จะดำเนินการเป็นขั้นตอนที่สังเกตได้ชัดเจนคือ ขั้นแรกดำเนินการเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติ แต่เมื่อไม่ได้ผลจึงเรียกร้องโดยการไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ แต่ไม่ได้ละทิ้งการเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกตินั้นคือ จะยึดการเรียกร้องทั้งผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกตินั้นเอง

ดังนั้นจะเห็นว่า การเรียกร้องของกลุ่มรักษ์ฯ จะมีทั้งการเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติ ได้แก่ ระบบราชการ พรรคการเมือง รัฐบาลและรัฐสภา และทั้งไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ คือ การประท้วง และการปิดถนน เพื่อเรียกร้องการแก้ปัญหาโรงไฟฟ้าถ่านหินจากรัฐบาล แต่การดำเนินการดังกล่าวไม่ได้ผล กลุ่มรักษ์ฯ จึงหาเครือข่ายเพิ่ม ดังที่ ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพล⁴⁴

⁴⁴ Alan Scott, *Ideology and the New Social Movement* (London: Unwin Hyman, 1990), p.19 อ้างถึงใน พุทธิศาน ชุมพล, ม.ร.ว., “ขบวนการทางเมือง: ขบวนการทางสังคม,” เอกสารประกอบคำสอนรายวิชา 2401307 โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน 2545. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

กล่าวว่า เนื่องจากการหาช่องทางการเมืองปกติไม่ได้ผลจึงจำเป็นต้องหาผู้เห็นใจและแนวร่วมในหมู่ชนชั้นกลาง เข้ามาร่วมเคลื่อนไหวด้วย โดยที่กลุ่มรักษ์ฯ พยายามหาเครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ติดต่อกับกลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต นอกจากนี้ยังมี การยื่นหนังสือแก่สื่อมวลชนในการประชุมทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สื่อมวลชนเหล่านี้เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารของการปกป้องสิ่งแวดล้อมของกลุ่มรักษ์ฯ ตลอดจนเมื่อมีการปิดถนนกลุ่มรักษ์ฯ ได้ยื่นหนังสือขอความสนับสนุนองค์กรต่าง ๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย มูลนิธิโลกสีเขียว มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย มูลนิธิสืบนาคะเสถียร

การหาเครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ เป็นการแสดงให้เห็นส่วนต่าง ๆ ในสังคมหันมาสนใจในผลกระทบที่จะได้รับจากโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อชาวบ้านในพื้นที่และคนส่วนใหญ่ ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์เห็นว่า กลุ่มรักษ์ฯ มีลักษณะบทบาทเปลี่ยนแปลงมาเป็นขบวนการทางสังคม เพราะเป็นความหวังในทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะได้รับผลกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินซึ่งมีลักษณะของความหวังที่กว้างกว่าเดิมไม่ได้มองเพียงการรักษาท้องถิ่นบ่อนอกและบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น แต่มองไปสู่สังคมโดยรวมหรือระดับมหภาคด้วย ดังที่ ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพลได้กล่าวไว้ว่า “ขบวนการทางสังคมแตกต่างจากกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลประโยชน์ประเภทเรื่องราวธรรมดา ตรงที่มีความใส่ใจหรือยึดมั่นในประเด็นเรื่องราว หรือแนวคิด เช่น แนวคิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอุดมการณ์เหล่านี้วิพากษ์อุตสาหกรรมนิยม เป็นความใส่ใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทิศทางของสังคมในระดับมหภาค เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม”⁴⁵ และยิ่งเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อกลุ่มรักษ์ฯ ประกาศเจตนารมณ์ในการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก “ที่คำนึงถึงผลต่อสิ่งแวดล้อมต่อไปนี้

1.มลพิษที่เกิดขึ้นจากการผลิตกระแสไฟฟ้า เช่น ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ กลิ่นกำมะถันฝุ่นจากถ่านหินและซีเมนต์ และอื่น ๆ จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและน้ำอย่างรุนแรง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อภารกิจของคนที่อาศัยในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเมื่อมลพิษเกิดขึ้นทำให้พืชผลการเกษตรตลอดจนสัตว์เลี้ยงของชาวบ้านเจ็บป่วยล้มตาย สร้างความเสียหายให้กับชาวบ้าน ซึ่งเป็นการทำลายอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านในพื้นที่

2.ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ เป็นสาเหตุก่อให้เกิดภาวะฝนกรด ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพืชผลการเกษตรและการประกอบอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งน้ำดื่มน้ำใช้ เพราะชาวบ้านในพื้นที่

⁴⁵พุทธิศาน ชุมพล ,ม.ร.ว. ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 203.

⁴⁶กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก , “เหตุผลที่ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ต้องการให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่,”

เกือบทุกหลังคาเรือนจะร่อนน้ำฝนไว้ดื่ม เมื่อเกิดภาวะฝนกรดจะทำให้ไม่สามารถนำน้ำฝนมาดื่มกินได้

3.การก่อสร้างสะพานและท่าเทียบเรือเพื่อขนถ่ายถ่านหิน เป็นการทำลายระบบนิเวศน์วิทยาของทะเลเป็นการทำลายอาชีพประมงของชาวบ้าน ซึ่งถือเป็นการทำลายอาชีพของชาวบ้าน เพราะบริเวณที่จะทำการก่อสร้างนั้นเป็นแหล่งปลาชุกชุม ซึ่งชาวบ้านตามแนวชายฝั่งได้อาศัยทำมาหากินเลี้ยงชีพหลายชั่วคนจนถึงปัจจุบัน

4.น้ำหล่อเย็นและน้ำเสียที่ทางโรงงานปล่อยลงสู่ทะเลทำให้อุณหภูมิของน้ำเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพของสัตว์น้ำและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทำให้ปริมาณของสัตว์น้ำลดจำนวนลงเนื่องจากจากการอพยพถิ่นที่อยู่อาศัยและเนื่องจากการเสียชีวิต สิ่งเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อรายได้และการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งอีกด้วย

5.บริเวณที่ทำการก่อสร้างเป็นบริเวณชายฝั่งทะเล อยู่ใกล้ชุมชนมีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 4 โรงและโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 โรง ซึ่งในตำบลบ่อนอกมีโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 10 โรง นอกจากนี้ยังมีวัดและสำนักสงฆ์จำนวน 8 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มี 4 แห่งที่อยู่ใกล้โรงงาน

6.จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีชายหาดที่สวยงามและมีแหล่งท่องเที่ยวจำนวนมากเหมาะสมที่จะส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวไม่เหมาะสมที่จะมีการก่อสร้างโรงงานไฟฟ้าถึง 3 แห่ง คือ ที่ ต.บ่อนอก อ.เมือง ที่ อ.ทับสะแก และที่ อ.บางสะพาน นอกจากนี้พบว่ามีปลาวาฬบรูด้าอาศัยอยู่ด้วยเหมาะสมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

7.เนื่องจากพื้นที่ก่อสร้างโครงการของบริษัท(กอล์ฟ เพาเวอร์ เจเนอเรชัน จำกัด) มีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ประมาณ 980 ไร่ กั้นหน้าตลอดแนวชายฝั่งทะเล ซึ่งหากบริษัทดำเนินการก่อสร้างจะต้องใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่สาธารณะประโยชน์แห่งนี้ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และชาวบ้านจะใช้พื้นที่แห่งนี้สำหรับโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระชนม์มายุครบ 6 รอบ

8.ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ต้องการให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่ เพราะอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือ ต้นเหตุในการทำลายสิ่งแวดล้อม ทำลายวิถีชีวิตชาวบ้านและสังคมเกษตรกรรม ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่มี⁴⁷ความพอใจกับวิถีชีวิตแบบพอกินพออยู่เช่นปัจจุบันนี้อยู่แล้ว ซึ่งมลพิษที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นจะส่งผลกระทบต่อประชากรในพื้นที่ อำเภอกุยบุรีและอำเภอเมืองประมาณ 99,545 คน (อำเภอกุยบุรี 54,547 คน , อำเภอเมือง 44,998 คน)และจะส่งผลกระทบต่อพื้นที่การเกษตรประมาณ 738,080 ไร่(อำเภอกุยบุรี 151,994 ไร่,อำเภอเมือง 226,086 ไร่)และจะส่งผลกระทบต่อการทำประมงชายฝั่งของเรือประมงประมาณ 400 – 500 ลำ รวมทั้งการเพาะเลี้ยงลูกกุ้งและการทำนากุ้งธรรมชาติอีกด้วย

⁴⁷แหล่งเดียวกัน.

เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลในการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกของกลุ่มรักษ์ฯ ตั้งแต่ ในข้อ 1 –8 จะเห็นว่าแม้กลุ่มรักษ์ฯ จะมีประเด็นผลกระทบจากโรงไฟฟ้าต่อวิถีชีวิตและอาชีพของคนในพื้นที่และใกล้เคียงใน ข้อ 1 และ 2 แต่ยังไม่ปรากฏประเด็นความห่วงใยของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อสังคมส่วนรวมกับผลประโยชน์ของคนในพื้นที่รวมอยู่ด้วยในข้อ 3, 4, 5, 6, 7, 8, และ 9 ดังนั้นแม้กลุ่มรักษ์ฯ จะมีความห่วงใยในผลประโยชน์ของคนในพื้นที่ด้านการประกอบอาชีพที่อิงทรัพยากรในชุมชนท้องถิ่นแต่กลุ่มรักษ์ฯ ยังคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมโดยรวมด้วย ซึ่งแสดงถึงความห่วงใยในด้านสิ่งแวดล้อมในระดับมหภาค

ยิ่งไปกว่านั้นการเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกโครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกในเหตุการณ์ประท้วงปิดถนน 10 ธันวาคม 2541 ที่กลุ่มรักษ์ฯ เรียกร้องใน 2 ข้อดังกล่าวนี้ ให้เหตุผลว่าหากโรงไฟฟ้าทั้ง 3 แห่งดำเนินการจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำลายระบบนิเวศทางทะเลและทำลายอาชีพของประชาชนทั้งภาคเกษตรกรรม ประมงชายฝั่ง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว⁴⁸ ซึ่งเป็นความห่วงใยในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับมหภาคด้วย

ดังนั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ ทั้งหมดนี้ เป็นการเคลื่อนไหวให้ยุติโรงไฟฟ้าถ่านหินที่จะสร้างผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งตรงกับที่ ม.ร.ว.พฤษิสาณ ชุมพล กล่าวว่าการเคลื่อนไหวในยุคนี้เป็นการเคลื่อนไหวที่มองในด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งไม่ได้มองเพียงผลประโยชน์ของกลุ่มเท่านั้นแต่มองในระดับมหภาค⁴⁹ จึงอาจจำแนกได้ชัดเจนว่ากลุ่มรักษ์ฯ ในช่วงหลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 ธันวาคม 2541 นั้นมีลักษณะบทบาทเป็นขบวนการทางสังคมทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามเหตุผลข้างต้น

4.3.2 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว หลัง 10 ธันวาคม 2541 – ธันวาคม พ.ศ. 2542

หลังจากนายพินิจ จารุสมบัติ รมช.มหาดไทย ได้ยอมตกลงกับกลุ่มรักษ์ฯ ว่าจะมีการยกเลิกโรงไฟฟ้า แต่รัฐบาลโดยนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และพล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์ รมต.มหาดไทยออกมาให้ข่าว ว่าการที่นายพินิจ ยอมตกลงไปนั้นเป็นไปโดยรัฐบาลไม่รับรู้

⁴⁸กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดและกลุ่มรักษ์เมืองประจวบ, “เรื่อง ขอให้ กรม. ทบพวนและยกเลิกโครงการ โรงไฟฟ้าถ่านหินในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ทั้ง 3 โครงการ,” 8 ธันวาคม 2541.

⁴⁹พฤษิสาณ ชุมพล ,ม.ร.ว. ,ประชาธิปไตยแบบรัฐสภาในอังกฤษ(กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 203.

ด้วยจึงไม่สามารถยกเลิกได้”⁵⁰ ส่งผลให้วันที่ 11 และ ในวันที่ 13 ธันวาคมตัวแทนองค์กรนักศึกษา และองค์พัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม ออกมาเรียกร้องให้ยุติโรงไฟฟ้าถ่านหินและห้ามใช้กระบวนการทางกฎหมายเอาผิดกลุ่มชาวบ้าน⁵¹ แต่รัฐบาลก็ยังดำเนินโครงการต่อไปโดยมีมติคณะรัฐมนตรี ในวันที่ 15 มกราคม 2542 ให้มีการประชาพิจารณ์เพื่อแก้ปัญหาการคัดค้านโรงไฟฟ้า โดยให้คณะกรรมการปฏิบัติงานภายในระยะเวลา 120 วัน⁵² แต่กลุ่มรักษ์ฯ ไม่ยอมรับเพราะไม่ได้ให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม หากจะให้เข้าร่วมการประชาพิจารณ์จะต้องยกเลิกโครงการ สัญญา ใบอนุญาตต่าง ๆ และยกเลิกคณะกรรมการประชาพิจารณ์เสียก่อน ดังจะเห็นได้ว่า ตลอดระยะเวลาก่อนการทำประชาพิจารณ์ ในวันที่ 10-12 กันยายน 2542 กลุ่มรักษ์ฯ ได้คัดค้านการทำประชาพิจารณ์พร้อมกับได้เคลื่อนไหวในประเด็นต่าง ๆ ตลอดมา รายละเอียดต่อไปนี้

1) เรียกร้องให้ยกเลิกการจัดทำประชาพิจารณ์

ตามมติคณะรัฐมนตรีกำหนดให้นายสาวิตรี โพธิ์วิหค รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับผิดชอบคณะกรรมการประชาพิจารณ์และคณะอนุกรรมการอีก 2 ชุด มีคณะกรรมการ ทั้งหมด 11 คน โดยมี⁵³ ดร. สิปปนนท์ เกตุทัต ประธานคณะกรรมการประชาพิจารณ์ และมีอนุกรรมการ 2 ชุด เพื่อประกอบการทำประชาพิจารณ์ได้แก่ คณะอนุกรรมการประชาสัมพันธ์และคณะอนุกรรมการเพื่อรับฟังข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามโครงการโรงไฟฟ้าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แต่กลุ่มรักษ์ฯ คัดค้านประชาพิจารณ์เกือบทุกเดือนกระทั่งถึงวันทำประชาพิจารณ์ ในวันที่ 10-12 กันยายน 2542 ดังนี้

ในวันที่ 9 มีนาคม 2542 กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบ้านกรูด ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงนายชวน หลีกภัยและนายสาวิตรีโพธิ์วิหค โดยเสนอว่าหากจะทำประชาพิจารณ์ต้องยกเลิกสัญญาและ EIA ตลอดจนใบอนุญาตทั้งหมด ชาวบ้านจึงจะยอมเข้าร่วมประชาพิจารณ์⁵⁴ แต่รัฐบาลจัดทำประชาพิจารณ์ต่อไป ดังนั้นในวันที่ 8 เมษายน 2542 กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดพร้อมด้วยกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน จึงได้ร่วมกันเรียกร้อง⁵⁵ อีกครั้งโดยให้คณะกรรมการลาออก เนื่องจากมีคณะกรรมการเกี่ยวข้องกับโรงไฟฟ้า เช่น นายสิปปนนท์ เกตุทัต เพราะเป็น

⁵⁰ข่าวสด, 13 ธันวาคม 2541.

⁵¹ข่าวสด, 14 ธันวาคม 2541.

⁵²กรุงเทพธุรกิจ, 6 เมษายน 2542.

⁵³กรุงเทพธุรกิจ, 6 เมษายน 2542.

⁵⁴มติชน, 30 เมษายน 2545.

⁵⁵ข่าวสด, 9 เมษายน 2542.

ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผักดันโรงไฟฟ้าประจวบคีรีขันธ์ และนายทองโรจน์ อ่อนจันทร์ เป็นผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ซึ่งสถาบันดังกล่าวมีนาย อานันท์ ปันยารชุน เป็นประธานและนายอานันท์ เป็นประธานบริษัท สหยูเนียน จำกัด เจ้าของโรงไฟฟ้าหิกรูด⁵⁶ ทำให้คณะกรรมการประชาพิจารณ์ 2 คน ลาออก คือ นายทองโรจน์ อ่อนจันทร์ และนายนิพนธ์ สุวรรณาวา แต่ยังมีกรจัดทำประชาพิจารณ์ต่อไป ต่อมาวันที่ 23 พฤษภาคม 2542 เมื่อคณะกรรมการประชาพิจารณ์ได้ลงพื้นที่ ส่วนด้านกลุ่มรักษ์ฯและกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดได้ ร่วมกันออกแถลงการณ์ที่จะไม่เข้าร่วมกระบวนการทำประชาพิจารณ์⁵⁷ คณะกรรมการประชาพิจารณ์ จึงสรุปสาเหตุการคัดค้านโรงไฟฟ้าของกลุ่มรักษ์ฯ 9 ประการ สรุปได้ว่า กระบวนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าและช่วงเดินเครื่องไฟฟ้า สารพิษจากถ่านหินจะทำลายสุขภาพ การเกษตรกรรม และทำลายบรรยากาศโลก ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในเจ้าหน้าที่รัฐ สังคมเกิดความขัดแย้ง และประชาชนยังไม่เข้าใจการทำประชาพิจารณ์⁵⁸ แต่กลุ่มรักษ์ฯ เห็นว่ายังมีประเด็นผลกระทบที่สำคัญอีกมากที่ทางคณะกรรมการไม่ได้ให้ความสำคัญ⁵⁹ กลุ่มรักษ์ฯ ยังคงคัดค้านต่อไปในวันที่ 29 กรกฎาคม 2542 ยังได้ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดและชาวบ้านจากที่ต่างๆ เช่น ต.คลองวาฬ อ.เมือง ต.กุยบุรี ต.กุยเหนือ อ.กุยบุรี และต.บางชัย อ.บางสะพาน เดินขบวนประท้วงการทำประชาพิจารณ์ไปยังศาลากลางจังหวัด และยื่นหนังสือไม่เข้าร่วมประชาพิจารณ์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด⁶⁰ แต่รัฐบาลยังคงยืนยันจะดำเนินโครงการ โรงไฟฟ้าทั้งสองต่อไป จนกระทั่งในวันที่ 9 กันยายน 2542 ก่อนที่จะมีประชาพิจารณ์เพียง 1 วันกลุ่มรักษ์ฯ ได้เรียกร้องต่อรัฐบาลและบริษัท กัลฟ์ฯ⁶¹ การให้ยกเลิกประชาพิจารณ์ใน แต่ละครั้ง สรุปว่าให้ยกเลิกใบอนุญาตและสัญญาทั้งหมด และขอให้คณะกรรมการประชาพิจารณ์ทั้ง 11 คน ลาออกจากตำแหน่งแล้วให้นายสาวิตต์ โพธิวิหค แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวคณะกรรมการ ปรากฏว่ารัฐบาลยังคงทำประชาพิจารณ์ต่อไป จึงส่งผลให้ในวันที่ 10 กันยายนซึ่งเป็นวันทำประชาพิจารณ์โรงไฟฟ้าบ่อนอก ไม่มีชาวบ้านฝ่ายคัดค้านเข้าร่วมพร้อมกันนั้น ได้ยื่นมติของอบต. บ่อนอกในวันที่ 3 กันยายน

⁵⁶แหล่งเดียวกัน.

⁵⁷กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, “แถลงการณ์ ลงวันที่ 23 พฤษภาคม 2542,”

⁵⁸ข่าวสด, 24 พฤษภาคม 2542.

⁵⁹ข่าวสด, 18 มิถุนายน 2542.

⁶⁰ข่าวสด, 9 สิงหาคม 2542.

⁶¹“รัฐพิจารณ์โรงไฟฟ้าบ่อนอกจากของรัฐบาลที่ไม่แน่นอน.” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

2542 ที่มีมติเห็นชอบคัดค้านโรงไฟฟ้า ต่อคณะกรรมการประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการจึงได้ลดจำนวนวันประชาสัมพันธ์จาก 3 วันเหลือเพียงวันเดียว

จึงสรุปได้ว่าการคัดค้านการทำประชาพิจารณ์ของกลุ่มบริษัท ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่ ได้ผล เพราะการดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ของรัฐบาลได้สิ้นสุดลงหลังวันที่ 10 กันยายน 2542

2) คัดค้านการออกใบอนุญาตของกรมเจ้าท่า

ขณะที่ทางกลุ่มบริษัท คัดค้านการทำประชาพิจารณ์นั้น ปรากฏว่าในวันที่ 15 มีนาคม 2542 กรมเจ้าท่า กระทรวงคมนาคม ได้ออกใบอนุญาตก่อสร้างสะพาน คสล. ข้ามคลองคอกช้างให้กับโรงไฟฟ้าบ่อนอก⁶² ดังนั้นกลุ่มบริษัท จึงออกแถลงการณ์ประณามรัฐบาลนายชวน หลีกภัย และนายสาวิตรี โทษวิหค รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ปล่อยให้กรมเจ้าท่าออกใบอนุญาตก่อสร้างท่าเรือขนส่งถ่านหิน โดยไม่คำนึงถึงคำสัญญาที่ตัวแทนรัฐบาลได้ให้ไว้เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2541 ที่ผ่านมา⁶³ ปรากฏว่าหน่วยงานดังกล่าวไม่ได้ดำเนินการเรียกร้องของกลุ่มบริษัท มาพิจารณาดำเนินการต่อไป

3) คัดค้าน EIA

ขณะที่กลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดต้องการจะคัดค้านความบกพร่อง EIA ในประเด็นปะการัง และกลุ่มบริษัทฯ ต้องการชี้ว่า EIA บ่อนอก ไม่ได้กล่าวถึงปลาวาฬ⁶⁴ กลุ่มทั้งสองได้ร่วมกันเคลื่อนไหวหลายครั้งโดยในวันที่ 12 พฤษภาคม 2542 ได้เดินทางไปยังหนังสือที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และต่อมาได้ยื่นหนังสือต่อนายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และนายชาติรี ช่วยประสิทธิ์ เลขานุการ สผ. เพื่อให้พิจารณายกเลิก EIA ของทั้ง 2 แห่ง แต่ไม่คืบหน้า ดังนั้น ในวันที่ 14 กรกฎาคม 2542 ทั้งสองกลุ่มจึง เข้ายื่นหนังสือถึง ดร. อาทิตย์ อุไรรัตน์ รมว.กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมคนใหม่เพื่อขอให้ยกเลิก EIA โรงไฟฟ้าทั้งสอง⁶⁵ นอกจากคัดค้าน EIA ในประเด็นปลาวาฬแล้ว ต่อมากลุ่มบริษัทฯ ได้หยิบยกประเด็นที่สาธารณะและ อุทยานแห่งชาติเขา

⁶² ผู้จัดการ, 22 กุมภาพันธ์ 2546.

⁶³ กลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดและกลุ่มเพื่อประจวบ, “แถลงการณ์ลงวันที่ 16 มีนาคม 2541,”

⁶⁴ ข่าวสด, 14 เมษายน 2542.

⁶⁵ กลุ่มบริษัทท้องถิ่นบ่อนอก และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, “เรื่อง ขอให้ยกเลิกรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งสองฉบับของโรงไฟฟ้าหินกรูด,” 14 กรกฎาคม 2542.

สามร้อยยอด้วย⁶⁶ โดยยื่นหนังสือร้องเรียน ต่อ สผ.ว่า อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอที่ สผ.ให้สำรวจใน พ.ศ. 2539 นั้นมีความสมบูรณ์⁶⁷ จึงสมควรให้มีการยกเลิกการอนุมัติ EIA ของโรงไฟฟ้าบ่อนอก

4) ยื่นหนังสือคัดค้านสถานทูตออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา

กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด “ยื่นหนังสือต่อ นาย วิลเลียม ฟิชเชอร์ เอกอัครราชทูตออสเตรเลีย ประจำประเทศไทยในวันที่ 6 กรกฎาคม 2542 เพื่อทราบข้อเท็จจริงเพราะสงสัยว่า อาจจะได้รับสนับสนุนจากบริษัทหลังจากทราบข่าวการเดินทางดูงานที่ประเทศออสเตรเลียของนาย พินิจ จารุสมบัติ ในฐานะรมช.กระทรวงมหาดไทยและกำกับดูแลกรมโยธาธิการ นายชาติรี ช่วยประสาธ เลขาธิการสผ. พร้อมคณะระหว่างวันที่ 23 –27 มิถุนายน 2542 ”⁶⁸ เพราะนายพินิจมีอำนาจในการอนุมัติใบอนุญาตจากกรมโยธาธิการ และต่อมาได้ยื่นหนังสือถึงเอกอัครราชทูตออสเตรเลียอีกครั้งเพื่อคัดค้านการโฆษณาเรื่องถ่านหินสะอาดของรัฐบาลออสเตรเลียในฐานะที่ประเทศออสเตรเลียเป็นชาติที่ขายถ่านหินให้แก่โรงไฟฟ้า⁶⁹ นอกจากนี้ยังยื่นหนังสือถึงเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาคัดค้านการที่นายริชาร์ด เฮกคิงเข้าพบนายสาวิตรี โพธิวิหค เร่งให้รัฐบาลไทยดำเนินโครงการอย่างเร่งด่วน⁷⁰ เพราะเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการก้าวก่ายกิจการภายในของประเทศไทย และเป็นการสนับสนุนให้รัฐบาลไทยละเมิดสิทธิชุมชนและมนุษยชนของชาวประจวบคีรีขันธ์อีก⁷¹

⁶⁶ข่าวสด, 25 กันยายน 2542.

⁶⁷ข่าวสด, 26 กันยายน 2542.

⁶⁸ข่าวสด , 25 มิถุนายน 2542.

⁶⁹กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, “เรื่อง ขอดคัดค้านรัฐบาลออสเตรเลียโฆษณาชวนเชื่อถ่านหินสะอาดผ่านสถานทูตออสเตรเลียประจำประเทศไทย,” 14 กรกฎาคม 2542.

⁷⁰ข่าวสด, 24 กันยายน 2542.

⁷¹กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอก, “แถลงการณ์ ลงวันที่ 24 กันยายน 2542,”

5) กัดค้านสัญญา

ในวันที่ 20 เดือนสิงหาคม 2542 กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดได้ยื่นหนังสือถึงผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อขอให้เปิดเผยสัญญาซื้อขายระหว่าง กฟผ. กับบริษัท⁷² แต่ กฟผ. ไม่ได้ดำเนินการพิจารณาตามข้อเรียกร้องของกลุ่มรักษ์ฯ แต่อย่างใด

6) กัดค้านผ่านอ.บ.ต.บ่อนอก

กลุ่มรักษ์ฯ ส่งสมาชิกลงสมัครเป็นสมาชิก อ.บ.ต. บ่อนอก ในวันที่ 18 กรกฎาคม 2542 และได้รับการเลือกตั้งถึง 21 คนจากทั้งหมด 26 คน⁷³ และต่อมา นายสุชิน ช่อระหงษ์ ประธานกลุ่มรักษ์ฯ ซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกจำนวน 26 คนได้รับเลือกให้เป็นประธานกรรมการบริหาร อ.บ.ต. ด้วยมติเอกฉันท์⁷⁴ ต่อมา อบต. บ่อนอกจึงมีมติไม่เห็นชอบให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าในวันที่ 3 กันยายน 2542 ด้วยคะแนนเสียง 24 เสียง ในสมัยประชุมสภา สมัยสามัญที่ 2 ประจำปี 2542⁷⁵ ดังนั้นตั้งแต่ 18 กรกฎาคม 2542 ทั้งกลุ่มรักษ์ฯ และ อบต. บ่อนอก ได้ร่วมกันคัดค้านโรงไฟฟ้า เพราะเห็นว่าการดำเนินการเรียกร้องต่อรัฐบาลให้ยกเลิกโรงไฟฟ้าบ่อนอกผ่าน อ.บ.ต. ทำให้สามารถคัดค้านได้สะดวกขึ้น ดังคำพูดที่ว่า “เมื่อก่อนเราสู้เพียงคนเดียวทำงานลำบากมาก เพราะ อบต. ไม่ได้อยู่กับฝ่ายเรา และคิดว่าหาก อบต. เป็นฝ่ายเราจะทำให้เรารู้ได้ง่ายขึ้น ทำให้เรามีขาเพิ่มอีกขาหนึ่ง”⁷⁶

7) คัดค้านนักการเมืองและผู้บริหาร กฟผ.ต่อ กฟผ.

เมื่อปรากฏข่าวทางหนังสือพิมพ์ข่าวสดเกี่ยวกับผู้ถือหุ้นในโรงไฟฟ้าบ่อนอกซึ่งมีทั้งนักการเมืองระดับชาติของพรรคประชาธิปัตย์ คือ นายรักษ์ ดันตีสุนทร ส.ส. จังหวัดตาก พรรคประชาธิปัตย์ และผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับ กฟผ. อันได้แก่ นายปรีชา จุงวัฒนา อดีตผู้ว่า กฟผ. และนายสิ่ววงศ์ จังคศิริ อดีตกรรมการบริหาร กฟผ. ผู้ถือหุ้นของบริษัท กัลฟ์ อิเลคตริก จำกัด (มหาชน) บริษัทแม่ของบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชัน จำกัด เจ้าของโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก ซึ่งทางบริษัท กัลฟ์ อิเลคตริก ได้ชี้แจงข้อเท็จจริงกรณีมีข่าวดังกล่าวไปแล้วว่านายรักษ์เป็น ส.ส. ภายหลังการก่อ

⁷² กลุ่มรักษ์ฯ ท้องถิ่นบ่อนอกและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, “เรื่อง ขอให้เปิดเผยสัญญาซื้อขายไฟฟ้า กรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” 20 สิงหาคม 2542.

⁷³ ข่าวสด, 20 กรกฎาคม 2542.

⁷⁴ ข่าวสด, 4 สิงหาคม 2542.

⁷⁵ ข่าวสด, 4 กันยายน 2542.

⁷⁶ สัมภาษณ์, เจริญ วัตอักษร, ประธานกลุ่มรักษ์ฯ ท้องถิ่นบ่อนอก, 4 กันยายน 2546.

ตั้งบริษัทกอล์ฟ อิเล็กตริก ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการประมูลโรงไฟฟ้าบ่อนอกและช่วงที่มีการประมูล พรรคประชาธิปัตย์เป็นฝ่ายค้าน ส่วนนายปรีชา ไม่เคยถือหุ้น เพียงแต่เป็นกรรมการในบริษัทเท่านั้น⁷⁷ อย่างไรก็ตามแม้บุคคลดังกล่าวไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง แต่การนำเสนอข่าวครั้งนี้ส่งผลให้กลุ่มรักษ์ฯ ได้ออกแถลงการณ์ประนามบุคคลต่าง ๆ และเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกโครงการ ตลอดจนตระหนักในการดำเนินการของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์มากขึ้น เพราะกลุ่มรักษ์ฯ เห็นว่า รัฐบาลไม่ได้ฟังเสียงประชาชนและ อ.บ.ต. แต่คำนึงถึงผลประโยชน์ได้เสียจากโครงการของคนใน พรรคประชาธิปัตย์⁷⁸ และยังยืนยันให้ยกเลิกโครงการโดยต่อมาในวันที่ 12 ตุลาคม 2542 กลุ่มรักษ์ฯ พร้อมด้วยกลุ่มรักษ์กฤษบุรี กลุ่มรักเมืองประจวบ ได้ออกแถลงการณ์คัดค้านโรงไฟฟ้าต่อไป และยืนยันสนับสนุนมติองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกเกี่ยวกับ มติในวันที่ 3 กันยายน 2542 ตลอดจนไม่อนุญาตให้ตั้งโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าในพื้นที่ตำบลบ่อนอก เรียกร้องต่อรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐบาล 3 ข้อ คือ 1) ไม่ให้กฟผ. กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมเจ้าท่า กรมโยธาธิการ ออกใบอนุญาตให้บริษัท พร้อมทั้งให้ยกเลิกใบอนุญาตด้วย 2) ให้ กฟผ.ยกเลิกสัญญา เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกไม่ยอมรับ 3) ให้รัฐบาลมีมติยกเลิกโครงการแล้วยอมรับมติองค์การบริหารส่วนตำบล⁷⁹

8) ยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกา

ในวันที่ 13 ตุลาคม 2542 กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด ได้ยื่นหนังสือต่อเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้เพิกถอนการอนุญาตสร้างโรงไฟฟ้าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยให้เหตุผลว่า การดำเนินการให้ความเห็นชอบและอนุญาตให้การดำเนินการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ไม่ได้มีการปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการอันเป็นสาระสำคัญตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการให้เอกชนเข้าร่วมงานหรือดำเนินการในกิจการของรัฐ พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 56 วรรคสอง และมาตรา 59 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ โดยวิธีประชาพิจารณ์ พ.ศ. 2539 ตลอดจนการดำเนินการให้ความเห็นชอบ EIA⁸⁰

⁷⁷ข่าวสด, 2 ตุลาคม 2542.

⁷⁸ กลุ่มรักษ์กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “แถลงการณ์ ลงวันที่ 2 ตุลาคม 2542,”

⁷⁹ กลุ่มรักษ์รักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “แถลงการณ์ ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2542,”

⁸⁰กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, “เรื่อง ขอร้องให้เพิกถอนการอนุญาตสร้างโรงไฟฟ้าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” วันที่ 13 ตุลาคม 2542.

ต่อมาปลายเดือนตุลาคม พ.ศ. 2542 บริษัทจะต้องขอชะลอการเซ็นสัญญากู้เงินที่กู้มาจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของญี่ปุ่น และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าของสหรัฐอเมริกา⁸¹ เนื่องจาก เมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 ต้องเลื่อนระยะเวลาออกไปอีก 1 ปี จากเดิมในปี 2546 เป็นปี 2547 โดย กฟผ. และ สฟช. เป็นผู้ขอเลื่อนเนื่องจากให้เหตุผลเกี่ยวกับผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 เพราะปริมาณไฟฟ้าสำรองสูงเกินไป⁸² องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกจึงคัดค้านการอนุมัติเงินกู้แก่บริษัทโดยยื่นหนังสือถึงประธานกรรมการบริหาร ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า สหรัฐอเมริกา แจ้งเกี่ยวกับมติการคัดค้าน โรงไฟฟ้าบ่อนอกขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกเพื่อไม่ให้แหล่งเงินกู้ของ โรงไฟฟ้าบ่อนอกปล่อยสินเชื่อแก่บริษัท⁸³

วิเคราะห์ได้ว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มบริษัทฯ ระยะเวลา นี้ จะดำเนินการผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติทั้งในพื้นที่และส่วนกลาง เช่น การยื่นหนังสือคัดค้านการทำประชาพิจารณ์ ต่อนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ยกเลิกการทำประชาพิจารณ์ แต่เมื่อรัฐบาลยังคงดำเนินการจัดทำประชาพิจารณ์ต่อไปจึงได้ชุมนุมและยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดผ่านไปยังนายกรัฐมนตรีที่หน้าศาลากลางจังหวัด และต่อมาชุมนุมและยื่นหนังสือซึ่งเป็นมติ.บ.ต.บ่อนอกในวันที่ 3 กันยายน 2542 ต่อคณะกรรมการประชาพิจารณ์ในวันที่ 10 กันยายน 2542 จะเห็นได้ว่าเมื่อดำเนินการคัดค้านประชาพิจารณ์โดยผ่านช่องทางการเมืองปกติไม่ได้ผลจึงได้ดำเนินการโดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติควบคู่กับผ่านช่องทางการเมืองปกติ ในระหว่างการคัดค้านการทำประชาพิจารณ์นั้น กลุ่มบริษัทฯ ได้ดำเนินการผ่านช่องทางการเมืองปกติ ด้วยการยื่นหนังสือต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนก่อสร้างโรงไฟฟ้า ได้แก่ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมเจ้าท่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก สผ.และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สถานทูตทั้งออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา ยื่นหนังสือต่อ กฟผ.เพื่อให้เปิดเผยสัญญาและยื่นหนังสือต่อคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อให้พิจารณาเกี่ยวกับเรื่องสัญญา ปรากฏว่าเมื่อมีการเลื่อน โครงการจากพ.ศ. 2546 ไปใน พ.ศ. 2547 กลุ่มบริษัทฯ จึงได้ยื่นหนังสือต่อแหล่งเงินทุนทั้งจากสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย ดังนั้น จะเห็นว่ากลุ่มท้องถิ่นบ่อนอกจะดำเนินการทั้งผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ โดยเห็นว่าเมื่อดำเนินการโดยผ่านช่องทางการเมืองปกติไม่ได้ผลจึงได้ดำเนินการทั้งไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติควบคู่กับผ่านช่อง

⁸¹แนวหน้า, 27 ตุลาคม 2542.

⁸² กรุงเทพธุรกิจ , 2 มกราคม 2545.

⁸³ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก, “ หนังสือที่ ปช 71701/476 เรื่องแจ้งมติองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก,” วันที่ 18 พฤศจิกายน 2542.

ทางการเมืองปกติ เช่น การคัดค้านการทำประชามติ ส่วนในประเด็นอื่น ๆ ในช่วงนี้กลุ่มรักษ์ฯ จะดำเนินการผ่านช่องทางทางการเมืองปกติเป็นส่วนใหญ่

เมื่อ รัฐบาลไม่ได้รับฟังข้อเรียกร้องใด ๆ ของกลุ่มรักษ์ฯ ทำให้ในภายหลังกกลุ่มรักษ์ฯ ได้เตรียมการในการประท้วงและต่อมา ในวันที่ 21 ธันวาคม 2542 แกนนำทั้งหมด 16 คน ได้ยื่นหนังสือต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งมีรายละเอียดประกอบด้วย มติองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกที่ไม่ต้องการ โรงไฟฟ้าบ่อนอก และเพื่อทราบผลการประชามติในวันที่ 10-12 กันยายนที่ผ่านมา แต่ รัฐบาลไม่ให้ความสนใจข้อเรียกร้องดังกล่าว ทำให้ต่อมาในวันที่ 28 ธันวาคม 2542 ซึ่งเป็นวันประชุมคณะรัฐมนตรี กลุ่มรักษ์ฯ จึงยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย เพื่อให้ยกเลิกสัญญาการซื้อขายไฟฟ้าระหว่าง กฟผ. และบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชัน จำกัด ทั้งนี้กลุ่มรักษ์ฯ อ้างสิทธิชุมชนในการที่จะบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และจะยืนยันคัดค้านโครงการต่อไปไม่ว่าผลสรุปของการทำประชามติออกมาในรูปแบบใด⁸⁴ แต่การประชุมในวันนี้ไม่มีการนำประเด็นโรงไฟฟ้าเข้าพิจารณาที่ประชุมแต่อย่างใด ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ ครั้งนี้มีสมาคมนักงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สพร.กฟผ.) ได้ออกจดหมายเปิดผนึกสนับสนุนการคัดค้านโรงไฟฟ้าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยชี้แจงเกี่ยวกับไฟฟ้าสำรองของประเทศที่มีอย่างเพียงพอ สัญญาซื้อขายระหว่างกฟผ.และเอกชนมีความไม่เป็นธรรม และมีความไม่โปร่งใสในอดีตผู้บริหาร กฟผ.ด้วย⁸⁵อย่างไรก็ตามนายสาวิตรี โพธิ์พิพัฒน์ เห็นว่าไม่สามารถยุติโครงการได้เนื่องจากเอกชนได้ลงทุนไปแล้ว⁸⁶

เวลาผ่านมารอบ 1 ปีของการปิดถนนเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหา รัฐบาลยังไม่ได้ดำเนินการให้ยกเลิกโครงการ กลุ่มรักษ์ฯ จึงได้ขู่ว่าจะระดมมวลชนหากมีการอนุมัติโครงการโรงไฟฟ้า และได้ติดตามความคืบหน้าด้วยการยื่นหนังสือต่อคณะรัฐมนตรีแต่ไม่ได้รับความสนใจเช่นเดิม ต่อมาในการประชุมคณะรัฐมนตรีวันที่ 28 ธันวาคม 2542 ยังไม่ได้ให้นำประเด็นเข้าสู่ที่ประชุม ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลยังคงดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าต่อไป กระแสในช่วงหลังจากนี้จะรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อ สมาคมนักงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย(สพร. กฟผ.) ออกมาคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกด้วยการให้รายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณสำรองในประเทศที่มีเพียงพอซึ่งไม่จำเป็น

⁸⁴ กลุ่มรักษ์ฯ ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอให้ยกเลิกสัญญาการซื้อขายไฟฟ้าระหว่าง กฟผ. และบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชัน จำกัด,” 28 ธันวาคม 2542.

⁸⁵ สมาคมนักงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, “เรื่อง ให้ยกเลิกสร้างโรงไฟฟ้าในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” 29 ธันวาคม 2542.

⁸⁶ ไทยโพสต์, 29 ธันวาคม 2542.

ต้องสร้างโรงไฟฟ้า กลุ่มรักษ์ฯ ออกมาว่าจะระดมมวลชนหากมีการอนุมัติก่อสร้างโรงไฟฟ้า การทำเช่นนี้เป็นลักษณะหนึ่งของขบวนการสังคมนิยมทางด้านสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้เมื่อดูจากจุดมุ่งหมายของกลุ่มรักษ์ฯ ที่ได้มีความห่วงใยทางด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยดูได้จากการให้เหตุผลในการคัดค้านการทำประชาพิจารณ์ในวันที่ 23 พฤษภาคม 2542 ข้อ 1-9 ซึ่งอ้างว่า เช่น 1) การก่อสร้างสะพานและท่าเทียบเรือเพื่อการขนส่งถ่านหินเกรงว่าจะกระทบต่อการประกอบอาชีพประมงชายฝั่งขนาดเล็กและทำลายปะการังเทียมซึ่งเป็นแหล่งวางไข่และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ 2) การขนย้ายถ่านหินจากท่าเรือใหญ่สู่เรือเล็กจะมีถ่านหินหล่นร่วงลงทะเลทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมตามมาในอนาคต 3) การกำจัดขี้เถ้าและกากถ่านหินที่ใช้แล้วในพื้นที่รองรับ 120 ไร่ นั้น คาดว่ามีการลักลอบทิ้งทะเล และข้อ 6) ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากโรงไฟฟ้าที่ปล่อยออกมาจะทำลายชั้นบรรยากาศทำให้โลกร้อนขึ้น ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยและประชาคมโลก ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นความห่วงใยด้านสิ่งแวดล้อมที่มองไปสู่สังคมส่วนรวมทั้งในระดับชาติและระดับโลก

นอกจากนั้น สิ่งที่แสดงให้เห็นชัดเจนของการเป็นขบวนการทางสังคมก็คือ การมีเครือข่ายเพิ่มขึ้นอีกมากมาย เช่น เครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศ สำหรับเครือข่ายภายในประเทศในช่วงนี้จะเข้าร่วมเคลื่อนไหวด้วยการออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลรับผิดชอบเกี่ยวกับความรุนแรงในเหตุการณ์ 9-10 ธันวาคม 2542 ได้แก่ มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต มูลนิธิสืบนาคะเสถียร สมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 16 สถาบัน การออกมาเรียกร้องในวันที่ 8 เมษายน 2542 ให้ยกเลิกการทำประชาพิจารณ์ขององค์กรพัฒนาเอกชน กว่า 10 องค์กร เช่น กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต มูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย สมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นต้น และการเรียกร้องให้ยกเลิก EIA ของกลุ่มนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต เป็นต้น ส่วนขององค์กรด้านสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศ ในช่วงนี้ คือหน่วยงานจากประเทศออสเตรเลีย โดยได้ออกมาสนับสนุนการคัดค้านโรงไฟฟ้าด้วยการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการโฆษณาเรื่องถ่านหินสะอาด เช่น สถาบันนโยบายแร่ธาตุ โครงการปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาโลก สถาบันเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม มูลนิธิเพื่อการอนุรักษ์แห่งออสเตรเลีย เครือข่ายปฏิบัติงานเพื่อภูมิภาคแห่งออสเตรเลีย เฟรนด์ ออฟ ดิ เอิร์ธ แห่งออสเตรเลีย กลุ่มกรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยซิดนีย์แห่งออสเตรเลีย นอกจากนี้การออกมาให้ข้อมูลของ สพร. กฟผ. เกี่ยวกับปริมาณไฟฟ้าสำรองของประเทศ เป็นต้น

ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงลักษณะขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มบริษัทฯ ได้ชัดเจน ทั้งตำแหน่งที่ของช่องทางการเมืองปกติและนอกช่องทางการเมืองปกติ จุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องวิถีชีวิตของสังคมบ่อนอกและปกป้องสิ่งแวดล้อมโลก การจัดองค์กรแบบมีเครือข่าย

4.3.3 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว ตั้งแต่ มกราคม พ.ศ. 2543 – ธันวาคม พ.ศ. 2543

สถานการณ์เริ่มมีความตึงเครียดยิ่งขึ้น หลังทราบถึงปริมาณไฟฟ้าสำรองของประเทศมีมากเกินความจำเป็นจาก สพร. กฟผ.⁸⁷ โดยกลุ่มบริษัทฯ ได้เตรียมการประชุมชุมประท้วงใหญ่อีกครั้ง เช่น แจกใบปลิว แผ่นพับ และเที่ยวข่าวในนาเพื่อเป็นเสบียงในการชุมนุมประท้วงใหญ่ หาก กรม. อนุมัติให้มีการก่อสร้างโครงการ⁸⁸ ขณะเดียวกันกลุ่มบริษัทฯ ได้เคลื่อนไหวเพื่อให้ยกเลิกโรงไฟฟ้าด้วยการโจมตีบริษัท เช่น เขียนข้อความโจมตีบริษัท เอดิสัน จำกัดว่า “ADISON MISSION ENERGY GO TO HELL” หรือแจกแผ่นโปสเตอร์มีข้อความว่า “มึงสร้าง ภูเขา”⁸⁹ บริษัทจึงตอบโต้ด้วยการกล่าวโจมตีการเคลื่อนไหวของกลุ่มบริษัทฯ ผ่านทางสื่อว่ามีชาวบ้านคัดค้านเพียง 10 เปอร์เซนต์แต่กลุ่มบริษัทฯ ก็ได้ออกแถลงการณ์ตอบโต้ชี้แจงข้อเท็จจริง⁹⁰

เหตุการณ์มีแนวโน้มที่จะเกิดความรุนแรงขึ้นเพราะกลุ่มบริษัทฯ กำลังรอสถานการณ์ความเคลื่อนไหวจากรัฐบาลเพราะรัฐบาลจะนำประชาพิจารณ์เข้าสู่การพิจารณาที่ประชุมในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 เพื่อนำสรุปผลดังกล่าวเสนอต่อรัฐมนตรี และออกใบอนุญาตต่าง ๆ และเสนอต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ กรม. ตัดสินใจ⁹¹ แต่รัฐบาลไม่ได้นำโครงการมาพิจารณาในวันดังกล่าว กลุ่มบริษัทฯ จึงออกแถลงการณ์ยื่นคำขาดให้มีการพิจารณาตัดสินใจโครงการ ภายในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2543 นี้ หากไม่ยกเลิกโครงการตามคำเรียกร้องอาจจะเกิดสถานการณ์รุนแรงเพราะได้มีการร่วมชุมนุมของชาวบ้านจาก อ.เมือง ปรานบุรี ภูยบุรี และกิ่ง อ. สามร้อยยอด⁹² พร้อมกันนั้นกลุ่มกรีนพีซได้ร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มบริษัทฯ โดยออกแถลงการณ์สนับสนุนการคัดค้านโรงไฟฟ้าเนื่องจากโรงไฟฟ้าถ่านหินจะสร้างผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม⁹³ แต่รัฐบาลโดยรัฐ

⁸⁷ ข่าวสด, 14 มกราคม 2543.

⁸⁸ ข่าวสด, 16 มกราคม 2543.

⁸⁹ เดลินิวส์, 16 มกราคม 2543.

⁹⁰ ไทยโพสต์, 1 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹¹ มติชน, 1 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹² ผู้จัดการรายวัน, 2 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹³ ข่าวสด, 7 กุมภาพันธ์ 2543.

มนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีไม่ได้นำผลสรุปการทำประชาพิจารณ์สู่การพิจารณาในวันดังกล่าว⁹⁴ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าโครงการยังไม่ได้เข้าสู่การพิจารณา

เมื่อเรียกร้องรัฐบาลแล้วยังไม่ได้ดำเนินการ กลุ่มรักษ์พร้อมพันธมิตร จึงเรียกร้องต่อที่ประชุมนานาชาติกดดันบริษัทชาติต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งเงินทุน ด้วยการชุมนุมและยื่นหนังสือต่อเลขาธิการอังคัตในการประชุมอังคัตที่กรุงเทพในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2543 เพื่อเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ทั้งผู้ร่วมหุ้น แหล่งเงินทุนและผู้ขายถ่านหินแก่โรงไฟฟ้า ถอนตัวจากการลงทุนในโครงการ⁹⁵ และในวันเดียวกันนี้กลุ่มรักษ์ฯ ออกมาเคลื่อนไหวผ่านรัฐสภาโดยยื่นหนังสือต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา เพื่อให้ยกเลิกสัญญาการซื้อไฟฟ้า⁹⁶

ต่อมาไม่นาน เมื่อมีการทำประชาพิจารณ์โรงไฟฟ้าหินกรูดในวันที่ 24 – 25 กุมภาพันธ์ 2543 กลุ่มรักษ์ฯ ได้เข้าร่วมชุมนุมและปิดอ่าวประจวบคัตถ์ดำเนินการทำประชาพิจารณ์⁹⁷ ซึ่งประชาพิจารณ์ดังกล่าวได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นและรอกำหนดนำผลของทั้งสองโครงการสู่การพิจารณาที่ประชุม ครม. ในระหว่างรอพิจารณานั้น กลุ่มรักษ์ฯ ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อผู้ว่าการ กฟผ. ให้มีการเปิดเผยสัญญาซื้อขายไฟฟ้าทั้งภาษาไทยและอังกฤษ โดยอ้างกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 58 ว่าด้วยการรับรู้ข้อมูล จากหน่วยงานราชการ ก่อนการอนุญาตหรือดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม⁹⁸ แต่ไม่มีคำตอบใด ๆ จาก กฟผ. ยิ่งไปกว่านั้น กฟผ. ยังสนับสนุนให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าต่อไป เพราะการไฟฟ้านครหลวง(กฟน.) แจ้งว่าเดือนเมษายนนี้เป็นช่วงที่อากาศร้อนอบอ้าวและคาดว่าจะมียอดการใช้ไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา⁹⁹ กฟผ.จึงต้องทบทวนแผนการใช้ไฟฟ้าใหม่โดยไม่ให้ต่ำกว่า 25 เปอร์เซ็นต์ เพื่อความมั่นคงของระบบไฟฟ้าของประเทศ¹⁰⁰ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ไฟฟ้าอย่างเพียงพอ ดังนั้น ตั้งแต่ต้นเดือนเมษายน 2543 กลุ่มรักษ์ฯ จึงได้เตรียมการประท้วงอีกครั้ง โดยได้เริ่มแจกใบปลิวประชาสัมพันธ์ การประท้วงที่อาจจะเกิดขึ้นช่วงเทศกาลสงกรานต์¹⁰¹ พร้อมกันนั้นสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาค

⁹⁴ ไทยรัฐ, 15 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹⁵ ข่าวสด, 15 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹⁶ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอให้ยกเลิกสัญญาการซื้อไฟฟ้าระหว่างการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์เจเนอเรชัน จำกัด,” 14 มีนาคม 2543.

⁹⁷ ไทยโพสต์, 24 กุมภาพันธ์ 2543.

⁹⁸ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอให้เปิดเผยสัญญาซื้อขายระหว่างบริษัท กัลฟ์ เพาเวอร์ เจเนอเรชัน จำกัด กับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย,” 31 มีนาคม 2543.

⁹⁹ ข่าวสด, 5 เมษายน 2543.

¹⁰⁰ ข่าวสด, 15 เมษายน 2542.

¹⁰¹ มติชน, 9 เมษายน 2543.

ได้ได้เดินทางมาสนับสนุนการคัดค้าน โรงไฟฟ้าของกลุ่มรักษ์ฯ ด้วย¹⁰² และต่อมาในวันที่ 16 เมษายน ได้ชุมนุมประท้วงปิดถนนเพื่อปิดกั้นการเดินทางของนายชวน หลีกภัย ภายหลังจากกลับจากเทศกาลสงกรานต์จังหวัดตรัง แต่ขบวนรถไม่ยอมหยุดเจรจากับชาวบ้าน¹⁰³ เมื่อรัฐบาลไม่ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าว กระแสเรียกร้องให้ยุติโรงไฟฟ้าเริ่มมีความทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ส่งผลให้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาทนายความ เข้ามาในพื้นที่เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาที่ดินสาธารณะที่ สภาตำบลให้บริษัทเช่าและประเด็นด้านกฎหมายอื่น ๆ¹⁰⁴ จากนั้นองค์กรทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลก ได้แก่ Friend of the Earth หรือกลุ่มเพื่อนของโลก และนักวิชาการประเทศญี่ปุ่นจากมหาวิทยาลัย นิวกิวตะ¹⁰⁵ และกลุ่มกรีนพีซสำนักงานใหญ่ในประเทศฟินแลนด์¹⁰⁶ เข้ามาในพื้นที่เพื่อให้การสนับสนุนการคัดค้าน โรงไฟฟ้าถ่านหินในด้านต่าง ๆ แก่กลุ่มรักษ์ฯ อย่างต่อเนื่อง

กลุ่มรักษ์ฯ ยังเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง โดยในวันที่ 12 พฤษภาคม 2543 ได้ตั้งขบวนดักเส้นทางการเดินทางกลับกรุงเทพหลังจากกลับจากเป็นประธานในการปลูกป่าอย่างนาที่ อ. ทับสะแก ของนายชวน หลีกภัยเพื่อยื่นหนังสือให้ยุติโรงไฟฟ้าบ่อนอกแต่รัฐบาลไม่สนใจปัญหาของกลุ่มรักษ์ฯ¹⁰⁷ เช่นเดียวกับปัญหาอื่นๆ ทำให้องค์กรต่างๆ ทั้งสมาชิกคนจน คณะกรรมการณรงค์เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย สนทนท. ออกมาออกมาเรียกร้องรัฐบาลในวันที่ 19 มิถุนายน 2543 เกี่ยวกับท่าทีของนายกรัฐมนตรีในการตัดสินใจปัญหาโรงไฟฟ้าที่ผ่านมา¹⁰⁸ อย่างไรก็ตาม กลุ่มรักษ์ฯ และพันธมิตร เห็นว่าไม่มีแนวโน้มการพิจารณาข้อเรียกร้องใดๆ ของประชาชน ดังนั้นในพื้นที่ตำบลบ่อนอกได้มีการเคลื่อนไหวอีกครั้ง โดยด้านกลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด กว่า 2,000 คน ออกมาชุมนุมและเผาโรงไฟฟ้าจำลอง หุ่นจำลองของนายชวน และนายสาวิตรีที่สี่แยกบ่อนอก¹⁰⁹ และได้เดินทางมาชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาพร้อมด้วย 169 องค์กรที่สนามหลวง¹¹⁰

แม้มีกระแสคัดค้านจากกลุ่มรักษ์ฯ มากเพียงใด แต่บริษัทยังคงเดินหน้าต่อไปด้วยการเพิ่มหุ้นทั้งบริษัทลานนา ลิกไนต์ และ บ.ผลิตไฟฟ้า จำกัด อีก 5 ล้านหุ้น หุ้นละ 10 บาท จำนวน 50 ล้าน

¹⁰² ข่าวสด, 10 เมษายน 2543.

¹⁰³ ข่าวสด, 17 เมษายน 2543.

¹⁰⁴ ข่าวสด, 25 เมษายน 2543.

¹⁰⁵ ข่าวสด, 9 พฤษภาคม 2543.

¹⁰⁶ ข่าวสด, 12 พฤษภาคม 2543.

¹⁰⁷ ข่าวสด, 13 พฤษภาคม 2543

¹⁰⁸ ข่าวสด, 20 มิถุนายน 2543.

¹⁰⁹ ข่าวสด, 30 กรกฎาคม 2543.

¹¹⁰ ไทยโพสต์, 30 กรกฎาคม 2543.

บาท¹¹¹ กลุ่มรักษ์ ฯ จึงยื่นยันคัดค้านโรงไฟฟ้าต่อไปด้วยการยื่นหนังสือคัดค้านการอนุญาตให้เข้าที่ดินสาธารณะแก่บริษัท ดังนั้น อบต.บ่อนอกจะมีมติยกเลิกมติสภาตำบล 33/2538 ให้เข้าที่ดินจำนวน 900 ไร่ แก่บริษัท¹¹² และขู่ว่าหากมีการอนุมัติโครงการในการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมจะมีการปิดถนนเพชรเกษมอีกครั้ง¹¹³ พร้อมกันนั้นยังยื่นหนังสือต่อเนื่องต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมภูมิภาค¹¹⁴ เพื่อให้ยับยั้งโครงการ เพราะชาวบ้านไม่เห็นด้วยกับทั้ง EIA ประชาพิจารณ์ จึงให้ลงพื้นที่ศึกษาข้อเท็จจริง¹¹⁵

ในวันที่ 10 ตุลาคม เป็นช่วงที่จะนำผลการทำประชาพิจารณ์เข้าสู่การพิจารณาที่ประชุมกรม. ดังนั้น ก่อนการประชุม กรม. กลุ่มรักษ์ ฯ ได้แจกแถลงการณ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ การเคลื่อนไหวให้ประชาชนทราบและมีการปราศรัยโจมตีรัฐบาล และขู่ว่าหากรัฐบาลอนุมัติให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าจะมีการปิดถนนเพชรเกษมอีกครั้ง¹¹⁶ พร้อมกันนั้นได้ยื่นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ภูมิภาค เพื่อให้พิจารณายับยั้งโครงการ เพื่อให้ทราบข้อมูล โดยเฉพาะเรื่อง EIA เกี่ยวกับสะพานลำเลียงถ่านหิน จากนั้นกลุ่มรักษ์ ฯ พร้อมประชาชนจากอำเภอต่าง ๆ กว่า 300 คนเดินทางมาชุมนุม ที่สี่แยกบ่อนอกเพื่อฟังมติคณะรัฐมนตรีและเตรียมการประท้วงหากอนุมัติโครงการ ทางด้าน สพร.กฟผ.และกลุ่มคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม ภูมิภาค เกรงว่าอาจเกิดเหตุการณ์รุนแรงตามมาหากอนุมัติโครงการให้ก่อสร้าง จึงได้ยื่นหนังสือถึงนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีเพื่อให้ระงับโครงการไว้ก่อน สำหรับฝ่ายสนับสนุนโครงการได้แก่ หอการค้าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สหพันธ์รถสิบล้อภาคใต้ ได้ออกมาคัดค้านการกระทำดังกล่าวโดยเรียกร้องให้รัฐบาลตัดสินใจโครงการที่คำนึงถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจและการลงทุนของประเทศ¹¹⁷

เมื่อมาถึงวันที่ 10 ตุลาคม 2543 นายสุชิน ช่อระหงษ์ นายจิวุฒิ แจวสกุล พร้อมด้วยตัวแทน 12 คน เดินทางทางยื่นหนังสือคัดค้านโรงไฟฟ้าต่อนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย¹¹⁸ ในที่

¹¹¹ ข่าวหุ้น 18 กันยายน 2543

¹¹² ข่าวสด, 10 สิงหาคม 2543.

¹¹³ ข่าวสด, 24 กันยายน 2543

¹¹⁴ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอชี้แจงที่ชาวบ้านคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินและขอเชิญลงพื้นที่,” 28 กันยายน 2543.

¹¹⁵ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอเสนอข้อมูลการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินและขอเชิญลงพื้นที่,” 5 ตุลาคม 2543.

¹¹⁶ ข่าวสด, 24 กันยายน 2543

¹¹⁷ สยามรัฐ, 10 ตุลาคม 2543.

¹¹⁸ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก, “หนังสือ ที่ ปช 71701/553 เรื่อง การพิจารณากรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์,” 9 ตุลาคม 2543.

สุดคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกต่อไปแต่ให้ตั้งคณะกรรมการไตรภาคี เรียกว่า คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจกับประชาชน (กปส.) เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน มาจาก จากหน่วยงาน ทั้งกระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บริษัทเอกชน สพช. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่¹¹⁹ แต่กลุ่มบริษัทฯ ไม่พอใจมติดังกล่าวจึงได้ชุมนุมประท้วงขับไล่พนักงาน บริษัท กัลฟ์ ประจำสำนักงานและให้ย้ายสำนักงานโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก ในวันที่ 12 ตุลาคม 2543¹²⁰ ต่อมาชุมนุมหน้าศาลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เพื่อ ยื่นหนังสือปฏิเสธคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจกับประชาชน¹²¹ ตลอดจน ในวันที่ 19 ตุลาคม 2543 ได้เดินทางไปยื่นหนังสือต่ออธิบดีกรมเจ้าท่า เพื่อยับยั้งการออกใบอนุญาตของกรมเจ้าท่า¹²² เพราะเห็นว่าบริษัทจะเร่งดำเนินการ ขอบัญญาต่าง ๆ ให้ครบทุกหน่วยงานอย่างเร่งด่วน¹²³

ด้าน สพช. ได้ออกมาสนับสนุนมติกรม. ดังกล่าวโดยได้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างโรงไฟฟ้า เพราะหากไม่ก่อสร้างใน พ.ศ. 2549 จะทำให้ปริมาณไฟฟ้าสำรองของประเทศลดต่ำลงเหลือประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ในอีก 5 ปี ข้างหน้า จากที่ขณะนี้กำลังมีอยู่ประมาณกว่า 40 เปอร์เซ็นต์¹²⁴ เป็นผลให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ออกมาได้แย้งว่าปริมาณไฟฟ้าสำรองมีมากถึง 40 – 50 เปอร์เซ็นต์ซึ่งเกินความจำเป็นที่จะสร้าง¹²⁵ ส่วนทางด้านองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกจึงได้มีหนังสือ และยื่นต่อธนาคารซึ่งเป็นแหล่งเงินกู้ของบริษัท ชื่อว่า Japan Bank for International Cooperation ในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2543 เพื่อไม่ให้แหล่งทุนดังกล่าวสนับสนุนการลงทุนของบริษัท¹²⁶ ขณะเดียวกันกลุ่มบริษัทฯ ได้ยื่นหนังสือถึงประธานกรรมการผู้จัดการใหญ่ ธนาคารไทยพาณิชย์ 6 แห่งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อไม่ให้สำนักงานใหญ่ออกเงินกู้ให้แก่

¹¹⁹ สยามรัฐ , 11 ตุลาคม 2543.

¹²⁰ ข่าวสด, 13 ตุลาคม 2543.

¹²¹ บ้านเมือง, 28 พฤศจิกายน 2543.

¹²² องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก, “หนังสือ ที่ ปช 71701/576 เรื่อง คัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอก ,” 19 ตุลาคม 2543.

¹²³ สยามรัฐ, 12 ตุลาคม 2543.

¹²⁴ สยามรัฐ , 14 ตุลาคม 2543.

¹²⁵ ไทยโพสต์ , 20 ตุลาคม 2543.

¹²⁶ Bonok Tambon Administration Organization, “PK 71701/615 Re: Please do not support for the Bo Nok coal- fired power project in Thailand,” 10 November.

บริษัท¹²⁷ กระแสการคัดค้านไม่มีแนวโน้มว่าจะยุติลงเพราะกลุ่มรักษ์ฯ ยังคงเคลื่อนไหวให้ยกเลิกโรงไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง หากรัฐบาลยังให้ดำเนินโครงการต่อไป

วิเคราะห์ได้ว่าในช่วงต้นปี 2543 เป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรงเพราะรัฐบาลไม่ได้สนใจปัญหาเรื่อยมา แม้ล่าสุด มีการเรียกร้องในวันที่ 21 และ 28 ธันวาคม 2542 ก็ตาม ดังนั้นกลุ่มรักษ์ฯ เริ่มเรียกร้องโดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ เช่น การออกมาขู่ว่าจะมีการระดมมวลชนเพื่อการประท้วงหากมีการอนุมัติโครงการในการประชุม ครม. การทำแผ่นป้ายโจมตีบริษัทและรัฐบาลด้วยข้อความที่รุนแรง ต่อมาในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 รัฐบาลไม่ตัดสินใจโครงการ จึงออกมาขู่ว่าหากไม่ตัดสินใจโครงการภายในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2543 จะมีความรุนแรงเกิดขึ้นเพราะได้มีการระดมมวลชนจากอำเภอต่าง ๆ ไว้แล้ว แต่เมื่อมาถึงวันดังกล่าวรัฐบาลไม่ได้นำสู่การพิจารณาที่ประชุม ครม. ทำให้กลุ่มรักษ์ฯ เดินทางมาชุมนุมเรียกร้องและยื่นหนังสือต่อที่ประชุมนานาชาติและชุมนุมและยื่นหนังสือต่อวุฒิสภา ซึ่งเป็นการดำเนินการทั้งผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ

เมื่อผลการทำประชาพิจารณ์ของโรงไฟฟ้าหินกรูดเสร็จสิ้นลง จึงเป็นช่วงที่อยู่ในระหว่างการรอคอยการนำเข้าสู่ที่ประชุม ครม. ในวันที่ 10 ตุลาคม 2543 แต่ระหว่างนั้นกลุ่มรักษ์ฯ ยังคงเคลื่อนไหวทั้งผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ ควบคู่กันไป พร้อมกันนั้นได้ขู่ว่าจะมีการระดมมวลชนไปพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ ได้ยื่นหนังสือต่อ กฟผ. ให้ยกเลิกสัญญาแต่ กฟผ. ยังยืนยันสร้างโรงไฟฟ้าต่อไปเพื่อความมั่นคงของระบบไฟฟ้าของประเทศ กลุ่มรักษ์ฯ จึงไม่ได้เรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติ คือ การปิดถนนเพื่อเรียกร้องต่อนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย ถึง 2 ครั้ง แต่นายกรัฐมนตรีไม่มีท่าทีสนใจต่อปัญหาดังกล่าว กลุ่มรักษ์ฯ จึงร่วมกับเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ชุมนุมเรียกร้องการแก้ปัญหาในกรณีโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลยังไม่การนำประเด็นปัญหามาตัดสินใจทำให้ภายหลังกลุ่มรักษ์ฯ พร้อมกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด ชุมนุมประท้วงเรียกร้องให้ยกเลิกโครงการพร้อมกันนั้นได้ทำการเผาโรงไฟฟ้าจำลองหุ่นนายชวนและนายสาวิตต์ จำลอง ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ไม่ได้อาศัยช่องทางการเมืองปกติ นอกจากนี้ยังมี การออกมาชุมนุมประท้วง ทั้งในพื้นที่และส่วนกลาง การปิดถนนการเดินทางของนายกรัฐมนตรี การเผารูปและหุ่นจำลอง การโฆษณาและการโจมตีด้วยข้อความรุนแรง ถือเป็นเรียกร้องไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วย อย่างไรก็ตาม กลุ่มรักษ์ฯ ไม่ละเลยที่จะอาศัยช่องทางการเมืองปกตินั้นคือ อาศัยองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกมีมติไม่อนุญาตให้เช่าที่ดินสาธารณะแก่บริษัท การยื่นหนังสือต่อกรมเจ้าท่า

¹²⁷ กลุ่มรักษ์ฯ ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ทบพวนและระงับการให้สินเชื่อแก่โครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอก,” 25 ธันวาคม 2543.

จะเห็นได้ว่ากลุ่มรักษ์ฯ เรียกร้องโดยไม่ได้อาศัยช่องทางการเมืองปกติอย่างเดียวแต่เรียกร้องโดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วย เช่น การชุมนุมประท้วง การปิดถนน การใช้คำที่รุนแรง การเผาหรือหุ้่นจำลอง การระดมมวลชนเพื่อชูปว่าจะมีการกระทำรวมหมู่หรือทำการประท้วง ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นลักษณะหนึ่งของขบวนการทางสังคมของกลุ่มรักษ์ฯ

นอกจากนี้สิ่งที่ถือได้ว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ มีลักษณะของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม คือ การที่กลุ่มรักษ์ฯ แสดงเจตนารมณ์ในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินต่อที่ประชุมอสังคัมในความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมที่ว่า “เราในฐานะตัวแทนชาวบ้านนอกและบ้านกรูด ขอประกาศให้ผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินในจังหวัดประจวบฯ ทราบว่า โรงไฟฟ้าถ่านหินที่เกิดขึ้นจากการผลักดันจากประเทศของท่าน ซึ่งจะก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนอย่างมหาศาล”¹²⁸ ถือได้ว่าเป็นการห่วงใยในสิ่งแวดล้อมที่จะกระทบต่อสังคมโดยรวมของกลุ่มรักษ์ฯ ซึ่งเป็นลักษณะของขบวนการทางสังคมอย่างแท้จริง

ยิ่งไปกว่านี้ยังพบว่า การเคลื่อนไหวนี้ไม่ได้มีเพียงกลุ่มรักษ์ฯ และเครือข่ายทางด้านต่าง ๆ ในประเทศอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีเครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อมที่กว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะองค์กรทางด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลก เช่น กลุ่มกรีนพีซ Friend of the Earth นักวิชาการที่คัดค้านโรงไฟฟ้าในประเทศฟิลิปปินส์ ตลอดจนได้มีเครือข่ายขององค์กรประชาชนในการคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกในการประชุมอสังคัมครั้งที่ 10 และมีเครือข่ายจากการประท้วง 169 องค์กรเพื่อให้รัฐบาลยุบสภา การออกมาเคลื่อนไหวของ ครป. สมัชชาคนจน และ สนนท. หลังจากการอนุมัติให้ตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชน จะเห็นว่าเป็นความห่วงใยและใส่ใจในประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากการมีโรงงานอุตสาหกรรมผลิตกระแสไฟฟ้าจากถ่านหิน จึงถือได้ว่าการเคลื่อนไหวนี้มีลักษณะบทบาทของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดที่เขยกล่าวมาแล้วในช่วงต้นยืนยันได้ว่าในช่วง ตั้งแต่ มกราคม – ธันวาคม พ.ศ. 2543 นี้เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ ที่มีลักษณะบทบาทของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม

4.3.4 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว พ.ศ. 2544 – ธันวาคม 2544

เดิมทีรัฐบาลอ้างมาตลอดว่าปริมาณไฟฟ้าสำรองมีน้อย แต่เมื่อต้นปี 2544 เศรษฐกิจของประเทศชะลอตัว กฟผ. จึงปรับแผนกำลังการผลิตไฟฟ้า พ.ศ. 2544 – 2559 (PDP 2001 โดยให้นโยบายโรงไฟฟ้าบ่อนอกต้องชะลอไปในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งกำหนดเดิมต้องจ่ายไฟฟ้าเข้าสู่ระบบใน

¹²⁸ ข่าวสด, 15 กุมภาพันธ์ 2543.

พ.ศ. 2546¹²⁹ ด้านบริษัทได้เจรจาทางการเงินกับแหล่งเงินทุน¹³⁰ และจัดตั้งคณะกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจัง ซึ่งมี 2 กองทุน ได้แก่ กองทุนประกันผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 150 ล้านบาทและกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน จำนวน 4 ล้านบาท¹³¹ ด้วยการนำสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกมาเป็นกรรมการ¹³² นอกจากนี้ได้ขยายไปสู่ตำบลอ่าวน้อยด้วย¹³³

เมื่อรัฐบาลยังสนับสนุนโครงการต่อไป กลุ่มรักษ์ฯ จึงยื่นหนังสือคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกต่อพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2544 ซึ่งเพิ่งเข้ามาบริหารประเทศใหม่ ๆ เพราะเคยสัญญาว่าจะให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยว ผลการเคลื่อนไหวครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีให้ส่งหนังสือร้องเรียนของกลุ่มรักษ์ฯ ไปยังสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สพช. และกระทรวงมหาดไทยเพื่อเป็นข้อมูลในการประกอบพิจารณาต่อไป¹³⁴ แต่เรื่องไม่มีความคืบหน้าเช่นเดิม กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดพร้อมด้วยชาวบ้านกว่า 800 คนร่วมชุมนุมและยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีที่หน้าทำเนียบรัฐบาลอีกครั้งเพื่อติดตามความคืบหน้าที่เคยยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีคราวก่อน แต่นายพิทักษ์ อินทรวินัยนั้น ร้องนายกรัฐมนตรีและนายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีออกมาเจรจาและรับเรื่องร้องเรียนไว้แทนและพร้อมกันนั้นได้สัญญาจะให้มีการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายคัดค้าน ดังนั้นกลุ่มรักษ์ฯ จึงสลายการชุมนุม¹³⁵

ด้านบริษัทยืนยันจะดำเนินโครงการเดิมต่อไป แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมหุ้นของบริษัท ลานนา ลิกไนต์ จำกัด มาเป็น บริษัทผลิตไฟฟ้า จำกัด มหาชนหรือเอ็กโก ซึ่งเป็นบริษัทลูกของ กฟผ.แล้วก็ตาม¹³⁶ เพราะได้ผ่านขั้นตอนการขอใบอนุญาตต่าง ๆ ตามสัญญาแล้ว ทำให้กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด พร้อมด้วยองค์กรพัฒนาเอกชนยื่นหนังสือเรียกร้องให้ กฟผ.

¹²⁹ไทยโพสต์, 25 มกราคม 2544.

¹³⁰ข่าวหุ้น, 6 กุมภาพันธ์ 2544.

¹³¹ “บันทึกข้อตกลงการจัดตั้งกองทุนประกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹³²แหล่งเดียวกัน.

¹³³ไทยโพสต์, 26 กุมภาพันธ์ 2544.

¹³⁴องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก, “หนังสือ ที่ ปช 71701/143 เรื่องการคัดค้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน,” 28 กุมภาพันธ์ 2544.

¹³⁵ไทยโพสต์, 2 มีนาคม 2544.

¹³⁶ผู้จัดการรายวัน, 29 มีนาคม 2544.

เปิดเผยสัญญา เนื่องจากเห็นว่าพลังงานไฟฟ้ามีมากถึงกว่า 40-50 เปอร์เซ็นต์ ไม่จำเป็นต้องสร้าง และจ่ายค่าเสียหายแทน¹³⁷

อย่างไรก็ตาม กฟผ. ยังคงยืนยันก่อสร้างโรงไฟฟ้าต่อไปและไม่ยอมเปิดเผยสัญญาตามที่กลุ่มบริษัทฯ เรียกร้องและยังมีคำสั่งในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544 ที่ผ่านมาให้มีการปรับค่าไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชน 12 องค์กร รวมกลุ่มกันอีกครั้ง โดยเรียกตัวเองว่า “เครือข่ายคณะทำงานติดตามตรวจสอบค่าเอฟที” ออกมายื่นหนังสือคัดค้านต่อนายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ รองนายกรัฐมนตรี และนายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ให้ยุติคำสั่งดังกล่าว และให้ยกเลิกโรงไฟฟ้า¹³⁸ จากกระแสคัดค้านของกลุ่มบริษัทฯ และเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนด้านต่าง ๆ สร้างความไม่มั่นใจแก่บริษัทผู้ร่วมหุ้น โรงไฟฟ้าบ่อนอก ทำให้ในเวลาต่อมาเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นขอเข้าพบนายพิทักษ์ อินทรวินัยนันท์ รองนายกรัฐมนตรีในวันที่ 19 พฤษภาคม 2544 เพื่อเร่งให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้า

เมื่อกระแสความขัดแย้งระหว่างฝ่ายสนับสนุนกับฝ่ายคัดค้านทวีความรุนแรงมากขึ้น ทางด้านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา จึงออกมาเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา แต่คณะกรรมการชุดดังกล่าวก็มีความเห็นแตกแยกเช่นกัน คือมีข้อเสนอทั้งให้ยกเลิกโครงการและดำเนินโครงการต่อไป¹³⁹ เมื่อกลุ่มบริษัทฯ เห็นว่ามีแนวคิดให้ยกเลิกโครงการ แต่รัฐบาลไม่ได้นำมาพิจารณาทำให้กลุ่มบริษัทฯ ออกแถลงการณ์โจมตีรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่ยังจะให้ก่อสร้างโครงการต่อไปและประณามรัฐบาลชุดนี้ว่าไม่แตกต่างจากชุดก่อน¹⁴⁰

ทางด้านแหล่งเงินทุนของประเทศญี่ปุ่น เห็นเหตุการณ์ดังกล่าวเกรงว่ารัฐบาลจะยุติโครงการในจึงได้มีการเข้าพบนายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี¹⁴¹ เมื่อมีกระแสกดดันต่อรัฐบาลจากประเทศญี่ปุ่นทำให้กลุ่มกรีนพีซ ออกมาเคลื่อนไหวการเร่งให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าอีกครั้ง โดยได้ยื่นหนังสือต่อวุฒิสภา สนับสนุนแนวทางของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภาที่ให้ยกเลิกโรงไฟฟ้า¹⁴²

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการเข้าพบนายจาตุรนต์ ของประเทศญี่ปุ่นไม่นาน รัฐบาลโดย กฟผ. มีมติคณะกรรมการบริหาร กฟผ. เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ให้ดำเนินการก่อสร้างโรงไฟ

¹³⁷ ผู้จัดการรายวัน , 2 มีนาคม 2544.

¹³⁸ เครือข่ายคณะทำงานติดตามตรวจสอบค่าเอฟที , “ หนังสือ ที่ พิเศษ 001/2544 เรื่องขอให้ยกเลิกค่าเอฟทีและทบทวนโครงสร้างค่าไฟฟ้าใหม่ ,” 3 เมษายน 2544 .

¹³⁹ ไทยโพสต์ , 4 พฤษภาคม 2544.

¹⁴⁰ ไทยโพสต์ , 7 พฤษภาคม 2544.

¹⁴¹ ข่าวสด, 15 พฤษภาคม 2544.

¹⁴² กรุงเทพธุรกิจ , 26 พฤษภาคม 2544.

ฟ้าต่อไปภายในต้นปี 2545 เพราะจะช่วยในการลดค่าไฟฟ้าและช่วยเพิ่มปริมาณไฟฟ้าสำรองได้¹⁴³ กลุ่มบริษัทฯ พร้อมด้วยกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด จึงออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านมติดังกล่าวโดยออกเป็นจดหมายเปิดผนึก โจมตี กฟผ. ในวันที่ 2 มิถุนายน 2544¹⁴⁴ แต่ไม่เป็นผลเพราะทราบภายหลังว่ากรมเจ้าท่าได้ออกใบอนุญาตการก่อสร้างสะพานให้บริษัท กัลฟ์ฯ ในวันที่ 19 มิถุนายน 2544 ไปแล้ว และบริษัทยังคงเข้ามาจัดตั้งกองทุนประกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชนโดยไม่ฟังเสียงคัดค้านจากกลุ่มบริษัทฯ ทำให้ในวันที่ 25 กรกฎาคม 2544 กลุ่มบริษัทฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด พร้อมด้วยประชาชนประมาณ 500 คน รวมตัวกันเดินขบวนประท้วงคัดค้านการตั้งกองทุนต่อผู้ว่าฯ เพื่อยื่นหนังสือผ่านไปยังนายกรัฐมนตรี¹⁴⁵

ส่วนด้านการคัดค้านในพื้นที่ของกลุ่มบริษัทฯ ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อขยับยั้งโครงการ โดยเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2544 กลุ่มบริษัทฯ ได้อาศัยอ.บ.ต.บ่อนอก มีมติในวันที่ 14 สิงหาคม 2544 ในการประชุมสมัยสามัญ สมัยที่ 3 / 2544 ครั้งที่ 1 ไม่อนุญาตให้เข้าพื้นที่สาธารณะสงวนเลี้ยงสัตว์คลองชายธงหมู่ที่ 6 ตำบลบ่อนอก ในพื้นที่ 900 ไร่ 3 งาน 68 ตารางวาที่สภาตำบลได้อุญาตให้บริษัทขอเช่า ตั้งแต่เดือนกันยายน 2539 เป็นระยะเวลา 5 ปี ที่ผ่านมา¹⁴⁶

ต่อมาชาวบ้านในตำบลบ่อนอกเห็นว่ามิปลาวาพวายหน้าพื้นที่ก่อสร้างโครงการ แต่ในรายงาน EIA ของบริษัทธรณี เทคโนโลยี ไม่ได้ระบุถึงปลาวาพ แต่กลับกล่าวว่า “ไม่มีสัตว์หายากหรือสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ทั้งทางบกและทางน้ำ” ทำให้เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2544 กลุ่มบริษัทฯ พร้อมด้วยกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดยื่นหนังสือต่อรัฐบาลให้ยกเลิก EIA อีกครั้งเพื่อยกเลิกโรงไฟฟ้าทั้งสองแห่ง¹⁴⁷ ในการเคลื่อนไหวครั้งนี้เป็นผลให้ สพช. มีคำสั่งให้พิจารณาถึงความโปร่งใสในโครงการ ต่อมาได้ยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี อีกครั้งเพื่อให้แก้ปัญหาโรงไฟฟ้าบ่อนอกอย่างเร่งด่วน และทวงสัญญาที่จะให้มีการเจรจาระหว่างฝ่ายคัดค้านกับฝ่ายสนับสนุนโครงการ¹⁴⁸ ต่อมากลุ่มบริษัทฯ ได้เคลื่อนไหวในประเด็น EIA อย่างต่อเนื่อง โดย ยื่นหนังสือ ต่อเลขาธิการ สผ. เพื่อขอบันทึกสำเนาบันทึกความเห็นของคณะผู้ชำนาญการของ EIA ของทั้งสองโรงไฟฟ้าเพื่อนำมาพิจารณา เนื่องจากกลุ่มบริษัทฯ ได้

¹⁴³ ผู้จัดการรายวัน , 30 พฤษภาคม 2544.

¹⁴⁴ กลุ่มบริษัทฯ ท้องถิ่นบ่อนอกและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บ้านกรูด , “เรื่อง เหยื่อโหมหน้าผู้บริหาร กฟผ. โทกหประชาชนเรื่องโรงไฟฟ้าถ่านหิน ,” 2 มิถุนายน 2544.

¹⁴⁵ บ้านเมือง , 25 มิถุนายน 2544.

¹⁴⁶ องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก , หนังสือ ที่ ปช 71701/802 เรื่อง บริษัท กัลฟ์อิเล็กทรอนิกส์ จำกัด ขอต่อใบอนุญาตตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ,” 7 กันยายน 2544.

¹⁴⁷ กลุ่มบริษัทฯ ท้องถิ่นบ่อนอก, “เรื่อง ขอให้เร่งแก้ไขปัญหาโรงไฟฟ้าถ่านหิน จ.ประจวบ ,” 12 กันยายน 2544.

¹⁴⁸ เติลนิวิสต์ , 18 กันยายน 2544.

เสนอให้พิจารณาประเด็นข้อบกพร่องดังกล่าวไปแล้วแต่ยังไม่ได้ดำเนินการใด ๆ¹⁴⁹ และในวันที่ 27 กันยายน 2544 ได้ชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลทบทวน EIA ต่อนายปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ เลขาธิการ สพช. และนายจตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง หลังจากนั้นได้เดินทางไปยังกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อยื่นหนังสือถึงนายสนธยา คุณปลื้ม รัฐมนตรีกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ตรวจสอบและยกเลิก EIA ของ โรงไฟฟ้าบ่อนอกต่อไป¹⁵⁰

ต่อมา นายสนธยา คุณปลื้ม ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนของโรงไฟฟ้าบ่อนอกในวันที่ 2 ตุลาคม 2544¹⁵¹ ซึ่งประกอบด้วย นายสุภวิทย์ เปี่ยมพงศ์สานต์ ประธานคณะทำงาน ดร.ธรณ์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ดร.ชวลิต วิทยานนท์ คณะทำงานฝ่ายนักวิชาการ นางจินตนา แก้วขาว นายเจริญ วัตอักษร คณะทำงานฝ่ายชาวบ้าน และนายธีรชัย ไตรมงคลกุล เลขานุการคณะทำงาน ให้มีหน้าที่ตรวจสอบเกี่ยวกับ EIA ในประเด็น ปลาวาฬ และประเด็นการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านอื่น ๆ ในที่สุดรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงออกมาว่าทะเลบ่อนอกยังมีความสมบูรณ์ซึ่ง เป็นการไม่เพียงพอหากรัฐบาลตัดสินใจสร้างโรงไฟฟ้าในสถานที่ตั้งปัจจุบันต่อไปเพราะจะเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง¹⁵² แม้ว่าผลออกมาว่า EIA มีความผิดพลาดจริง แต่รัฐบาลยังไม่มีกรยกเลิกโครงการ ทำให้สถานการณ์เริ่มมีความตึงเครียดอีกครั้ง

ทางด้านฝ่ายสนับสนุนโครงการเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการผลิตไฟฟ้าขึ้น โดยมีการเสนอให้เปลี่ยนจากถ่านหินมาใช้ก๊าซธรรมชาติแทน¹⁵³ ส่งผลให้ สพช. โดย นายพิทักษ์ อินทรวิทย์นันท์ ในฐานะประธาน กพช. จึงมีคำสั่งให้ศึกษาแผนกำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศใหม่เพื่อไม่

¹⁴⁹ กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, “เรื่อง ขอสำเนาบันทึกความเห็นของคณะผู้ชำนาญการทั้งหมดในการพิจารณารายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน “หินกรูด”และ “บ่อนอก” ทุกฉบับ,” 26 กันยายน 2544.

¹⁵⁰ มติชน , 28 กันยายน 2544.

¹⁵¹ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, “หนังสือ ที่ 103/2544 เรื่อง ตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนของโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก, 2 ตุลาคม 2544.

¹⁵² คณะทำงานกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, “รายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชนของโรงไฟฟ้าบ่อนอกฉบับสมบูรณ์,” (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁵³ ไทยโพสต์ , 16 พฤศจิกายน 2544.

ให้เป็นภาระในการจ่ายของประชาชน¹⁵⁴ นอกจากนี้เพื่อแก้ปัญหาพลังงานของประเทศนายพิทักษ์ จึงกำหนดให้มีการเจรจาแนวแก้ปัญหาด้านพลังงานระหว่างรัฐบาลกับตัวแทนกลุ่มชาวบ้านในวันที่ 11 ธันวาคม 2544 ในการเจรจาครั้งนี้กลุ่มรักษ์ฯ ต้องการให้รัฐบาลถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ ให้เป็นที่รับทราบแก่สาธารณะชน¹⁵⁵ รัฐบาลไม่ได้นำประเด็นข้อเสนอของนักวิชาการฝ่ายคัดค้านพิจารณาทำให้ไม่มีแนวทางยุติความขัดแย้งได้ ส่งผลให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภาออกมาแก้ปัญหาอีกครั้ง โดย ได้ตั้งคณะกรรมการศึกษาสัญญาและข้อกำหนดเพื่อหาทางยุติการเผชิญหน้าของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้คณะกรรมการชุดนี้เชื่อว่ารัฐบาลยังคงยืนยันในการสร้างโรงไฟฟ้าโดยอ้างความมั่นคงของพลังงานไฟฟ้าในประเทศและบรรยากาศในการลงทุนต่อไป¹⁵⁶ ซึ่งหากต้องการให้ยุติโครงการต้องศึกษาที่ข้อกำหนดในสัญญา

วิเคราะห์ได้ว่า เหตุการณ์ช่วงนี้ตั้งแต่ เดือนมกราคม 2544 – ธันวาคม 2544 เป็นช่วงเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ มาเป็นพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี กลุ่มรักษ์ฯยังคงเรียกร้องให้มีการยกเลิกโรงไฟฟ้าผ่านช่องทางการเมืองปกติ เช่น การยื่นหนังสือ และไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ เช่น การชุมนุมประท้วงกล่าวคือ สำหรับการยื่นหนังสือ นั้น ได้ยื่นต่อนายกรัฐมนตรีในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2544 เพื่อทวงสัญญาของนายกรัฐมนตรีที่จะให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยวและคัดค้านมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 10 ตุลาคม 2543 ของรัฐบาลนายชวน ดั่งนั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯตั้งแต่เริ่มบริหารประเทศของรัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงเริ่มต้นด้วยการยื่นหนังสือผ่านช่องทางการเมืองปกติ แต่ไม่มีความความคืบหน้า กลุ่มรักษ์ฯจึงเรียกร้องทั้งไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติและผ่านทางช่องทางการเมืองปกติ โดยการ ชุมนุมประท้วงและยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรีในช่วงต้นเดือนมีนาคม แต่รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีออกมาเจรจาแทนและสัญญาว่าจะให้มีการเจรจาระหว่างฝ่ายคัดค้านกับฝ่ายสนับสนุนโครงการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว¹⁵⁷ ในที่สุดกลุ่มรักษ์ฯเห็นว่ารัฐบาลไม่ได้ดำเนินการตามที่รับปากไว้ ยิ่งไปกว่านั้นยังสนับสนุนให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าด้วยการที่ กฟผ. ได้นำคำสั่งในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2544 ที่ผ่านมาให้มีการปรับค่าไฟฟ้าเพิ่มขึ้น โดยมีเหตุผลว่าหากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินจะลดค่าไฟลงได้ ส่งผลให้องค์กรพัฒนาเอกชน 12 องค์กรที่ เรียกว่า “เครือข่ายคณะ

¹⁵⁴ เกลินิวส์, 21 พฤศจิกายน 2544.

¹⁵⁵ กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอกและกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูด, “เรื่อง ขอให้ถ่ายทอดสดเวทีวิชาการเรื่องความมั่นคงทางพลังงานกับกรณีโรงไฟฟ้าประจวบ,” 29 พฤศจิกายน 2544.

¹⁵⁶ กรุงเทพธุรกิจ , 21 ธันวาคม 2544.

¹⁵⁷ ไทยโพสต์, 2 มีนาคม 2544.

ทำงานติดตามตรวจสอบค่าเอฟที” ออกมายื่นหนังสือคัดค้านต่อรัฐบาล ให้ยุติคำสั่งดังกล่าวและให้ยกเลิกโรงไฟฟ้า แต่รัฐบาลยังคงให้ดำเนินโครงการด้วยการมีมติคณะกรรมการบริหาร กฟผ. ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2544 ภายหลังจากที่เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นเข้าพบรัฐบาล แม้ว่าคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา จะมีข้อเสนอแนะให้ยกเลิกโครงการแล้วก็ตาม แต่รัฐบาลโดยกรมเจ้าท่าฯยังอนุมัติใบอนุญาตให้แก่บริษัท ขณะที่บริษัทได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลตามมติ ครม. ให้เข้ามาจัดตั้งกองทุนป้องกันผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน ดังนั้นเมื่อกลุ่มรักษ์ฯ เห็นว่าการดำเนินการผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วยการยื่นหนังสือไม่ได้ผลเช่นเดิมจึงได้เรียกร้องโดยไม่ได้อาศัยช่องทางการเมืองปกติ ด้วยการชุมนุมประท้วงการจัดตั้งกองทุนต่อรัฐบาล อย่างไรก็ตามยังคงเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วยการยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดผ่านไป ยังนายกรัฐมนตรีแต่รัฐบาลไม่ได้ดำเนินการตามคำเรียกร้อง

ต่อมาได้ชุมนุมประท้วงให้ยกเลิก EIA ต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่รับผิดชอบแต่ไม่มีความคืบหน้าจึงยื่นหนังสือต่อสผ. ให้มีการตรวจสอบในกรณีดังกล่าวแต่ไม่มีความคืบหน้าเช่นเดิม จึงได้มีการชุมนุมประท้วงและมีการยื่นหนังสือให้ยกเลิก EIA ทั้งต่อ สผ. สพข. รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม อย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่ากลุ่มรักษ์ฯ ได้เรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วยยื่นหนังสือและเจรจากรัฐบาล แต่กลับไม่ได้ผลเพราะรัฐบาลและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตยังคงดำเนินโครงการตามนโยบายเดิมต่อไป กลุ่มรักษ์ฯ จึงดำเนินการเรียกร้องไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติและผ่านช่องทางการเมืองปกติไปพร้อม ๆ กัน จนในที่สุดได้รับการพิจารณาจากหน่วยงานรัฐบาล โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ได้แต่งตั้งให้มีการตรวจสอบในประเด็น EIA ในวันที่ 2 ตุลาคม 2544 และได้มีการเจรจาเสมอหน้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนโยบายโดยตรง ซึ่งถือว่าเป็นกระทรวมหมู่เพื่อให้มีการยกเลิกโรงไฟฟ้าที่จะสร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ตามที่ ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพล ได้กล่าวไว้ว่า “ขบวนการทางสังคมไทยยังต้องอาศัยช่องทางการเมืองปกติ เพราะเรียกร้องในเรื่องวิถีการดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เข้าถึงและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายสาธารณะเช่น ระบบราชการ รัฐสภา¹⁵⁸ เป็นต้น ในที่นี้ได้ กฟผ. สพข. แต่เมื่อไม่ได้ผลจึงไม่ได้อาศัยช่องทางการเมืองปกติ เช่น การชุมนุมประท้วงในแต่ละช่วงของประเด็นปัญหานั้น ๆ

นอกจากนี้ สิ่งที่แสดงถึงลักษณะขบวนการสังคมทางด้านสิ่งแวดล้อมของกลุ่มรักษ์ฯ คือ อาศัยเครือข่ายหรือผู้เห็นจากชนชั้นกลาง เช่นที่ ม.ร.ว. พุทธิศาน ชุมพล ได้กล่าวไว้ว่า “การเปิด

¹⁵⁸ Alan Scott, *Ideology and the New Social Movement* (London: Unwin Hyman, 1990), p.19 อ้างถึงใน พุทธิศาน ชุมพล, ม.ร.ว., “ขบวนการทางเมือง: ขบวนการทางสังคม,” เอกสารประกอบคำสอนรายวิชา 2401307 โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน 2545. (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ประตูไม่ออกหรือไม่กว้างพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนจนและคนชายขอบที่เสียเปรียบในโครงสร้างระบบเศรษฐกิจการเมือง ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศจึงจำเป็นต้องหาผู้เห็นใจและแนวร่วมในหมู่ชนชั้นกลาง คือ ช่างชนชั้นอันเป็นลักษณะประการหนึ่งของการเป็นขบวนการทางสังคมแบบใหม่ ทั้งนี้เพื่อเพิ่มพลังของตนในอันที่จะมีโอกาส “เปิดประตู” ของกระบวนการนโยบายให้กว้างขึ้นเพื่อที่ตนจะเข้าไปเจรจาต่อรองได้อย่างพอจะ “เสมอหน้า” กับผู้กำหนดและปฏิบัตินโยบายในโครงสร้างการปกครองที่เป็นอยู่”¹⁵⁹ ดังนั้นกลุ่มรักษ์ฯ จึงอาศัยกลุ่มกรีนพีซซึ่งเป็นองค์การด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลก ยื่นหนังสือต่อวุฒิสภาคัดค้านโรงไฟฟ้า และนักวิชาการที่เข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้ข้อมูลด้านพลังงานในการเจรจากับรัฐบาลแทนชาวบ้าน และที่เข้ามาช่วยเหลือข้อมูลตรวจสอบในประเด็น EIA ตลอดจนกลุ่มคนที่เคยทำงานด้านองค์กรพัฒนาเอกชนในคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ด้วย

ดังนั้นการเคลื่อนไหวคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกของทั้งกลุ่มรักษ์ฯ และส่วนต่าง ๆ เนื่องจากเห็นว่าโรงไฟฟ้ามีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมของส่วนรวม จึงถือได้ว่าการหาเครือข่ายหรือผู้เห็นใจของกลุ่มรักษ์ฯ เป็นขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม

4.3.5 เหตุการณ์การเคลื่อนไหว ตั้งแต่ มกราคม พ.ศ.2545-10 พฤษภาคม 2545

สำหรับความเคลื่อนไหวในการคัดค้านโรงไฟฟ้าของกลุ่มรักษ์ฯ ในต้นปี พ.ศ. 2545 เริ่มจากที่ ในวันที่ 3 มกราคม 2545 คณะอนุกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชนกับคณะอนุกรรมการประสานงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ การทุจริตคอร์รัปชัน และ คุ้มครองผู้บริโภค ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกและหินกรูด เนื่องจากการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการ¹⁶⁰ แต่ ผู้ว่าการฝ่ายนโยบายและแผนของ กฟผ.และ เลขาธิการ สฟช. เห็นว่าโครงการมีความจำเป็นเพื่อให้ปริมาณไฟฟ้าสำรองเพิ่มขึ้น ราคาของค่าไฟฟ้าไม่สูง และมีการกระจายเชื้อเพลิง¹⁶¹

ขณะที่ทุกฝ่ายยังไม่มีแนวทางแก้ไขความขัดแย้งที่เหมาะสม นายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีกลับตรวจสอบพบว่ามีความผิดปกติเกี่ยวกับสัญญาจริง ซึ่งทำให้

¹⁵⁹ พุทธิสาดน ชุมพล,ม.ร.ว., “ขบวนการทางการเมืองและสังคม:ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยชุดขบวนการทางสังคม:พลวัตเศรษฐกิจ การเมืองไทย พ.ศ. 2543 ,”เอกสารประกอบคำสอนรายวิชา 2401307 โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน2545.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

¹⁶⁰ เติลินิวส์ , 5 มกราคม 2545.

¹⁶¹ สยามรัฐ , 7 มกราคม 2545.

รัฐบาลเสียเปรียบคู่สัญญาในทุกกรณี โดยรัฐบาลได้เข้าไปรับประกันความเสียหายให้กับบริษัทผู้ลงทุน ไม่ว่าจะความเสียหายจะเกิดจากบริษัทหรือรัฐบาลก็ตามรัฐบาลจะต้องจ่ายทุกรณี¹⁶² กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรต่าง ๆ เช่น ชมรมร่วมใจไทยกู้ชาติ คณะกรรมการของวุฒิสภาทั้ง 3 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา คณะกรรมการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ วุฒิสภา และคณะกรรมการการมีส่วนร่วม วุฒิสภา นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภานายความ ออกมาคัดค้านให้เปิดเผยสัญญา แต่บริษัทปฏิเสธเพราะถือว่าเป็นการทำสัญญาตามมาตรฐานสากล¹⁶³ ส่งผลให้กลุ่มรักษ์ฯ ประมาณ 1,000 คนพร้อมด้วยสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเดินทางมารวมตัวกันที่หน้าทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 10 มกราคม 2545 เพื่อยื่นหนังสือให้มีการเปิดเผยสัญญา และฟังผลการประชุมระหว่างรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กับ สพช.และกฟผ. พร้อมทั้งยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อไม่ให้รับรองโครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกกับนายกรัฐมนตรีจูนอิชิโร โคอิซุมิของญี่ปุ่นและแหล่งเงินกู้ทุกแหล่ง¹⁶⁴ ผลจากการคัดค้านนี้ส่งผลให้นายจาตุรนต์ ฉายแสงได้ให้ กฟผ.ส่งข้อมูลเรื่องสัญญาอย่างละเอียดเพื่อนำส่งให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณา่างกฎหมายต่อไป¹⁶⁵

ขณะนี้ฝ่ายคัดค้านได้เรียกร้องให้รัฐบาลเปิดเผยสัญญา เป็นความกดดันต่อนายกรัฐมนตรี จึงได้สัญญาว่าจะตัดสินใจโครงการหลังจากที่ลงพื้นที่เพื่อรับฟังข้อมูลด้วยตนเองในวันที่ 24 มกราคม 2545¹⁶⁶ แต่เมื่อผลการศึกษาสัญญาออกมาว่ารัฐบาลเสียเปรียบบริษัท กลุ่มต่าง ๆ ได้ออกมาเคลื่อนไหวในเรื่องสัญญาอย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ออกมายื่นหนังสือต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ให้ตรวจสอบนาย ปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ เลขานุการ สพช.ในข้อหากระทำความผิดในหน้าที่ เพราะปกปิดข้อมูลข่าวสารซึ่งมีผลให้รัฐเสียเปรียบบริษัท¹⁶⁷

ต่อมาในวันที่ 20 มกราคม 2545 นักวิชาการ 4 ภาคทั่วประเทศจำนวน 533 คนออกมาเคลื่อนไหวเรียกร้องให้ยกเลิกโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินและให้ตั้งคณะกรรมการตรวจสอบสัญญาโดยให้เปิดเผยสัญญาหากคนทำผิด¹⁶⁸ ส่วนทางด้าน กลุ่มสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(สนนท.) คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 17 สถาบัน(คอตส.) กลุ่มศึกษา

¹⁶² แนวหน้า , 8 มกราคม 2545

¹⁶³ ผู้จัดการรายวัน, 9 มกราคม 2545

¹⁶⁴ ข่าวสด , 11 มกราคม 2545.

¹⁶⁵ ผู้จัดการรายวัน , 11 มกราคม 2545.

¹⁶⁶ สยามรัฐ , 14 มกราคม 2545.

¹⁶⁷ ผู้จัดการรายวัน , 14 มกราคม 2545.

¹⁶⁸ ผู้จัดการรายวัน , 21 มกราคม 2545.

พลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ และมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคประมาณ 20 คนออกมารณรงค์เคลื่อนไหวกัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกเพื่อให้เปิดเผยสัญญาโรงไฟฟ้าพร้อมลายชื่อผู้ไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน¹⁶⁹

แม้หลายฝ่ายออกมาคัดค้านโครงการ แต่คณะกรรมการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน วุฒิสภา และคณะกรรมการพลังงาน สภาผู้แทนราษฎร ยังให้การสนับสนุนโครงการ โดยได้นำเสนอต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2545 ให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าตามเงื่อนไขสัญญาเดิม และในวันเดียวกัน น.พ.เหวง โตจิราการ ประธานสมาพันธ์ประชาธิปไตย ได้ยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีผ่านนายจาตุรนต์ ฉายแสง รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อขอให้พิจารณายกเลิกโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอกและหินกรูด พร้อมทั้งออกแถลงการณ์ เร่งให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาผู้มีส่วนทำให้ประเทศเสียหาย¹⁷⁰

ในวันที่ 24 มกราคม 2545 นายกรัฐมนตรีพร้อมด้วย นายพิทักษ์ อินทรวินัยนันทน์ รองนายกรัฐมนตรี นายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยคณะ เดินทางไปดูพื้นที่และรับฟังข้อมูลทั้งสองฝ่ายก่อนนำมาตัดสินใจ¹⁷¹ โดยนายกรัฐมนตรีจะตัดสินใจ ยึดหลัก 3 ประการ คือ 1. ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในภาพรวมทั้งหมดที่ประโยชน์ต่อประเทศชาติ 2. คำนี้ถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชน 3. คำนี้ถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม¹⁷² หลังจากนั้นนายกรัฐมนตรี ได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ 2 คณะ คือ คณะทำงานฝ่ายนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และคณะทำงานฝ่ายข้าราชการที่มาจากหน่วยงานที่เป็นกลาง¹⁷³ แต่กลุ่มรักษ์ฯ กลุ่มรักษ์กฤษบุรีและกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดไม่ยอมรับเพราะคณะกรรมการดังกล่าวเป็นนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโรงไฟฟ้าบ้านกรูด¹⁷⁴ โดยได้ออกแถลงการณ์คัดค้าน ห้ำข้อ คือ 1. ยืนยันไม่ยอมให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเด็ดขาด เพราะกระทบต่อวิถีชีวิต สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม 2. กลุ่มรักษ์ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดจะเป็นพันธมิตรต่อกันและหากมีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าที่ใดก็จะไม่ยอม 3. ขอให้รัฐบาลตรวจสอบการใช้พื้นที่สาธารณะ 4. ปฏิเสธการให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นจาก

¹⁶⁹ สยามรัฐ, 22 มกราคม 2545.

¹⁷⁰ สยามรัฐ, 24 มกราคม 2545.

¹⁷¹ www.prachachon.net

¹⁷² www.eppo.go.th

¹⁷³ ไทยโพสต์, 7 กุมภาพันธ์ 2545.

¹⁷⁴ ข่าวสด, 24 กุมภาพันธ์ 2545.

รัฐบาลในครั้งนี้ 5. ขอให้นายกรัฐมนตรีทำตามคำพูดที่จะให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองท่องเที่ยว¹⁷⁵

ก่อนการตัดสินใจโครงการเพียง 30 วัน นายพงษ์เทพ เทพกาญจนาถูกปรับเปลี่ยนมารับตำแหน่งตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีแทนจาตุรนต์ ฉายแสง¹⁷⁶ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้กลุ่มรักษ์ ฯเกรงว่าอาจมีการอนุมัติโครงการจึงเตรียมรับสถานการณ์โดยการตั้งกองทุนขึ้น 3 กองทุน คือ กองทุนวันละ 1 บาทเพื่อรับบริจาคเงิน วันละ 1 บาท กองทุนสบทบค่าเล่าเรียนแก่ลูกหลานของผู้เคลื่อนไหวคัดค้านที่ได้รับบาดเจ็บ และกองทุนเลือดเพื่อใช้เมื่อรัฐบาลได้ตัดสินใจสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอก¹⁷⁷ พร้อมกันนั้นกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ตัวแทนกลุ่มรักษ์ ฯ กลุ่มอนุรักษ์ ฯ บ้านกรูดและชาวบ้านจากโครงการท่อก๊าซไทยมาเลเซีย และองค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มประชาธิปไตยเพื่อประชาชน (ป X ป) เครือข่ายพลังงานยั่งยืนแห่งประเทศไทย เครือข่ายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม 16 สถาบัน (คอทส.) สมาพันธ์ชาวประมงภาคใต้ สถาบันสหสวรรค์ สถาบันนโยบายศึกษา ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สถาบันการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม ออกมาเคลื่อนไหวให้ยกเลิกโครงการอีกครั้ง¹⁷⁸ ดังนั้นกลุ่มรักษ์ ฯ และกลุ่มอนุรักษ์ ฯ บ้านกรูดพร้อมด้วยชาวบ้านกว่า 1,000 คน ได้เดินทางมากรุงเทพฯ เพื่อเจรจาและยื่นหนังสือเรียกร้องต่อ นายพงษ์เทพ เทพกาญจนา ในวันที่ 26 มีนาคม 2545 ให้มีการเปิดเผยสัญญา และคัดค้านการแต่งตั้งคณะกรรมการ ซึ่งมี พล.อ. ชัยศึก เกตุทัต เป็นประธาน และเรียกร้องให้สั่งปลดนายปิยะสวัสดิ์ อมระนันท์ เลขานุการ สฟช. ออกจากตำแหน่ง¹⁷⁹

ก่อนการตัดสินใจของรัฐบาล หลายฝ่ายได้ออกมานำเสนอข้อมูลประกอบการตัดสินใจโครงการ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะที่เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ 2540¹⁸⁰ โดยได้มีหนังสือนายกรัฐมนตรี ให้รัฐบาลทบทวนโครงการ และเปิดเผยข้อมูล

¹⁷⁵ ข่าวสด, 3 มีนาคม 2545.

¹⁷⁶ ผู้จัดการรายวัน, 12 มีนาคม 2545.

¹⁷⁷ ข่าวสด, 16 มีนาคม 2545.

¹⁷⁸ บ้านเมือง, 20 มีนาคม 2545.

¹⁷⁹ กรุงเทพธุรกิจ, 26 มีนาคม 2545.

¹⁸⁰ www.nhrc.or.th

เกี่ยวกับโครงการต่าง ๆ¹⁸¹ ส่วนทางด้านคณะกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา เสนอแนวทางให้ยกเลิกโครงการ โรงไฟฟ้า เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมในการรับรู้ร่วมตัดสินใจของประชาชนในระดับการกำหนดนโยบาย และการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม¹⁸² และองค์กรต่าง ๆ ได้แก่ สภานายความ กลุ่มนักวิชาการ และนักกฎหมาย ประกอบด้วย นายวิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ คณะทำงานวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และพลังงาน สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นายบรรเจ็ด สังกะเนติ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายวสันต์ พานิช คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน และนายสมชาย หอมลออ ตัวแทนสภานายความ ได้เรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกโครงการด้วยการยกเลิกสัญญาเนื่องจากพบว่าการทำสัญญาของเอกชนต่ำกว่ามาตรฐาน¹⁸³ พร้อมกันนั้น สมาพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย(สนนท.)ได้ออกมายื่นหนังสือที่มีรายชื่อประชาชน กว่า 1,169 คนเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกโรงไฟฟ้า¹⁸⁴

ในที่สุดวันที่ 11 เมษายน 2545 สำนักนายกรัฐมนตรีได้ออกแถลงการณ์เลื่อนโครงการอีกครั้งโดยการให้ตั้งคณะทำงานศึกษาเพิ่มเติมคือ คณะกรรมการติดตามประสานงานตามคำสั่งการของนายกรัฐมนตรี (คตส.นรม.) และคณะกรรมการกฤษฎีกาคณะพิเศษศึกษาข้อสัญญาเพราะจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่าง ๆ ตามที่หน่วยงานส่งรายงานกลับมา ยังมีข้อมูลที่ไม่ตรงกันและให้รายงานผลกลับมาภายในวันที่ 30 เมษายน¹⁸⁵ ผลปรากฏว่า คตส.นรม. เสนอให้รัฐบาลยกเลิกโครงการเนื่องจากมีปริมาณไฟฟ้าสำรองเพียงพอไปจนถึง พ.ศ. 2550¹⁸⁶ และ คณะกรรมการกฤษฎีกาคณะพิเศษได้ตรวจสอบสัญญาเลขที่ No.IPP/41-107 พบว่าการแก้ไขสัญญารวม 3 ครั้ง รัฐบาลต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่บริษัท จำนวน 2,738 ล้านบาท ทั้งสองโครงการ ประมาณ

¹⁸¹ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ข้อเสนอจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติต่อรัฐบาล กรณีโครงการ โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนจากถ่านหิน หินกรูด – บ่อนอก และ โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย.มปท.2546.

¹⁸² กรุงเทพธุรกิจ, 29 มีนาคม 2545.

¹⁸³ ข่าวสด, 4 เมษายน 2545.

¹⁸⁴ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, “หนังสือ ที่.016/2545 เรื่อง ขอให้ตัดสินใจยกเลิกโครงการ โรงไฟฟ้าหินกรูด-บ่อนอกและ โครงการทำก๊าซไทย – มาเลเซีย ,” 10 เมษายน 2545.

¹⁸⁵ สำนักนายกรัฐมนตรี, “เรื่อง การพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการท่อส่งก๊าซและสถานีแยกก๊าซไทย – มาเลเซีย โครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกและ โครงการ โรงไฟฟ้าหินกรูด รวมสามโครงการ,” 11 เมษายน 2545.

¹⁸⁶ <http://www.bangkokbiznews.com>

6,404 ล้านบาท¹⁸⁷ การนำเสนอข้อมูลจากคณะกรรมการทั้ง 2 นี้ ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจโครงการในวันที่ 30 เมษายน 2545 ได้ แต่นายกรัฐมนตรีสัญญาว่าจะตัดสินใจไม่เกินสิ้นเดือน พฤษภาคม 2545¹⁸⁸ หลังจากนั้น ในวันที่ 1 พฤษภาคม 2545 คณะกรรมการร่วมซึ่งประกอบด้วย 1) คณะอนุกรรมการพลังงาน ของคณะกรรมการแปรรูปปรับวิสาหกิจ ภูมิภาค 2) คณะอนุกรรมการประสานงานด้านทรัพยากรธรรมชาติ การทุจริตคอร์รัปชันสื่อ และการคุ้มครองผู้บริโภคของคณะกรรมการการมีส่วนร่วมของประชาชน ภูมิภาคและ 3) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ภูมิภาค ออกมาคัดค้านโรงไฟฟ้าเนื่องจากการดำเนินนโยบายการรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนขาดความโปร่งใส โดยเฉพาะเรื่องสัญญา¹⁸⁹

ต่อมานายกรัฐมนตรี เรียกทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาประชุม โดยที่ประชุมจึงมีความเห็นตรงกันว่าควรจะเลื่อนหรือชะลอการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ออกไปก่อน¹⁹⁰ ในที่สุดวันที่ 10 พฤษภาคม 2545 รัฐบาลได้ตัดสินใจเลื่อนโรงไฟฟ้าบ่อนอกอีก 2 ปี โดยระบุว่า “รัฐบาลได้ตรวจสอบตัวเลขประมาณการใช้ไฟฟ้าปัจจุบันและอนาคตเปรียบเทียบกับปริมาณไฟฟ้าที่มีอยู่ และกำลังการผลิตระหว่างก่อสร้างแล้วยังมีปริมาณไฟฟ้าเพียงพอ อย่างน้อยถึง ปี พ.ศ. 2550 ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงอนุญาตให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นคู่สัญญากับเอกชน สามารถหารือกับคู่สัญญาได้ เพื่อร่วมกันคลี่คลายปัญหาต่อไป”¹⁹¹ ในการประกาศเลื่อนโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก ครั้งนี้นายกรัฐมนตรีได้ตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง ขึ้นมา โดยมี พล.อ.ชัยศึก เกตุทัต เป็นประธานคณะกรรมการสืบสวนและกรรมการอีก 53 คน เพื่อสืบสวนที่มาที่ไปและการแก้ไขสัญญาที่ดำเนินการระหว่าง กฟผ.และบริษัทเอกชน¹⁹² การเลื่อนโครงการในตอนนี้ไม่ได้เป็นที่แน่ชัดว่าจะยกเลิกโครงการหรือไม่

วิเคราะห์ได้ว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ ตั้งแต่ มกราคม 2545 – 10 พฤษภาคม 2545 ได้เรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ โดยตั้งแต่ปี 2545 ได้มีกระแสการคัดค้านโรงไฟฟ้าที่รุนแรงขึ้นเมื่อตรวจสอบว่า กฟผ. ทำสัญญาที่เสียเปรียบทำให้ประเทศได้รับความเสียหายในการจ่ายเงินให้กับบริษัทจำนวนมหาศาล ทำให้องค์กรประชาชน เช่น

¹⁸⁷ ประชาชาติธุรกิจ , 29 เมษายน 2545.

¹⁸⁸ มติชน , 30 เมษายน 2545.

¹⁸⁹ ข่าวสด, 2 พฤษภาคม 2545.

¹⁹⁰ สยามรัฐ , 9 พฤษภาคม 2545.

¹⁹¹ สำนักนายกรัฐมนตรี, “เรื่อง การพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการท่อส่งก๊าซและสถานีแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย โครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกและโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด รวมสามโครงการ (ฉบับที่ 2),” 10 พฤษภาคม 2545.

¹⁹² ผู้จัดการรายวัน , 13 พฤษภาคม 2545.

ชมรมร่วมใจไทยกู้ชาติ หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะคณะกรรมการวุฒิสภาทั้ง 3 คณะ องค์กรวิชาชีพ เช่น สภานายความ ออกมาเรียกร้องให้มีการยกเลิกโครงการ จนต่อมากลุ่มรักษ์ท้องถิ่นและสนทนท.ได้ร่วมกันประท้วงและยื่นหนังสือต่อรัฐบาลเกี่ยวกับสัญญาและไม่ให้นายกรัฐมนตรีรับรองโครงการโรงไฟฟ้าแก่ประเทศญี่ปุ่นและแหล่งเงินทุน

จะเห็นได้ว่ากลุ่มรักษ์ฯเรียกร้องให้ยกเลิกโครงการทั้งไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติพร้อมกับเรียกร้องผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วย คือชุมนุมประท้วงและยื่นหนังสือคัดค้านสัญญาเพื่อให้มีการยกเลิกโครงการ นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการของอีกหลายฝ่าย เกี่ยวกับประเด็นสัญญาและความไม่โปร่งใสของโครงการ เช่น การเคลื่อนไหวของ นักวิชาการ 4 ภาค กลุ่มพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพของประชาชน องค์กรนักศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชนทางด้านสิ่งแวดล้อมและเครือข่ายองค์กรประชาชนด้านต่าง ๆ เป็นผลให้วันที่ 24 มกราคม 2545 นายกรัฐมนตรีพร้อมรัฐมนตรีที่รับผิดชอบต้องเดินทางมาดูพื้นที่ของตำบลบ่อนอกเพื่อนำข้อมูลประกอบการตัดสินใจแต่ข้อมูลไม่เพียงพอ จึงได้ตั้งคณะทำงานศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพิ่มเติมและได้กำหนดการตัดสินใจโครงการก่อนสงกรานต์ แต่การตั้งคณะกรรมการดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มรักษ์ฯ ทำให้เวลาต่อมาได้ออกแถลงการณ์คัดค้าน แต่รัฐบาลไม่ได้เปลี่ยนแปลงคณะกรรมการดังกล่าวตามคำเรียกร้อง นอกจากนี้ยังปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ทำให้กลุ่มรักษ์ฯออกมาเคลื่อนไหวโรงไฟฟ้าอีกครั้งเพราะคิดว่ารัฐบาลไม่มีความจริงจังในการแก้ปัญหา จึงเตรียมการเคลื่อนไหวเพื่อประท้วงใหญ่ โดยการรณรงค์การคัดค้านโรงไฟฟ้าต่อไปด้วยจัดตั้งกองทุนในการชุมนุมประท้วง เช่น บริจาคเงินและเลือด การดำเนินการดังกล่าวของกลุ่มรักษ์ฯเป็นการเตรียมระดมมวลชนเพื่อขู่รัฐบาลซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของขบวนการทางสังคมตรงที่ใช้หรือขู่ว่าจะใช้พลังมวลชนในการกระทำรวมหมู่เพื่อกดดันรัฐบาลให้ดำเนินตามคำเรียกร้องของกลุ่มรักษ์ฯ

เมื่อวิเคราะห์ถึงที่สุดแล้วกลุ่มรักษ์ฯมีลักษณะของขบวนการทางสังคมที่ชัดเจน โดยเห็นว่ามีเครือข่ายต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุน เนื่องจากกลุ่มรักษ์ฯไม่สามารถเข้าถึงและมีอิทธิพลในนโยบายเพียงพอจึงเรียกร้อง หรือหาผู้เห็นใจมาร่วมในกระบวนการ ตามที่ ม.ร.ว. พุทธิสาณ ชุมพล¹⁹³ได้กล่าวไว้ เครือข่ายเหล่านี้ได้แก่องค์กรทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต มูลนิธิฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ นักวิชาการ องค์กรประชาชน องค์กรนักศึกษา ได้ออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลตัดสินใจโครงการอย่างเร่งด่วน

¹⁹³ พุทธิสาณ ชุมพล,ม.ร.ว., “ขบวนการทางการเมืองและสังคม:ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยชุดขบวนการทางสังคม:พลวัตเศรษฐกิจ การเมืองไทย พ.ศ. 2543 ,”เอกสารประกอบคำสอนรายวิชา 2401307 โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน2545.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

สำหรับจุดมุ่งหมายหรือการแสดงผลในระยะนี้ยังไม่แตกต่างจากระยะเวลาหลัง 25 กรกฎาคม 2540 เพราะยังคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตที่จะได้รับการกระทบจากโรงไฟฟ้าถ่านหินต่อสังคมในระดับมหภาค โดยเห็นได้จากการออกแถลงการณ์คัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกช่วงต้นเดือนมีนาคม 2545 ซึ่งประกอบด้วย 5 ประการ แต่มีประการที่หนึ่งที่แสดงถึงความห่วงใยสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตที่ว่า “ยืนยันไม่ยอมให้มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเด็ดขาดเพราะกระทบต่อวิถีชีวิต สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม” ซึ่งเป็นการแสดงจุดยืนที่มั่นคงตลอดมา ในส่วนของการมีเครือข่ายต่าง ๆ จากทุกส่วนของสังคม ทั้งองค์กรทางด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรประชาชน นักวิชาการ องค์กรนักศึกษาและองค์กรอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดเป็นการแสดงถึงลักษณะบทบาทของกลุ่มรักษ์ฯ มีลักษณะของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การที่กลุ่มรักษ์ฯ ได้เคลื่อนไหวโดยผ่านช่องทางปกติต่าง ๆ ของระบอบการเมืองด้วยการยื่นหนังสือเรียกร้องต่อหน่วยงานต่าง ๆ อย่างครบถ้วนแล้ว ยังได้ดำเนินการนอกช่องทางการเมืองปกติด้วยการขู่ว่าจะระดมมวลชนแล้ว ยังได้สร้างเครือข่ายจากส่วนต่าง ๆ ของสังคมโดยใช้ประเด็นสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสของโครงการเป็นตัวเชื่อมความหวังใระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในประชาสังคม จึงระบุได้ชัดว่ากลุ่มรักษ์ฯ ต้องถนัดบ่อนอกมีลักษณะบทบาทของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 5 แสดงความเคลื่อนไหวในโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่ หลัง 25 ก.ค. 40-10

พ.ศ.45

ว/ค/ป	ตารางที่ 5 แสดงความเคลื่อนไหวในโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่ หลัง 25 ก.ค. 40-10	
6 ต.ค. 40	การเคลื่อนไหวของฝ่ายราชการ/บริษัท	การเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ
6 ต.ค. 2540	อบต. บ่อนอก ทำหนังสือถึงชาวบ้านว่า อบต.บ่อนอก ไม่เคยมีมติอนุมัติให้ใช้พื้นที่สร้างโรงไฟฟ้า	ชาวบ้านบ่อนอก ได้ยื่นหนังสือที่อบต.บ่อนอก เพื่อคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก
20 ต.ค. 40		ชาวบ้านบ่อนอกและบ้านกรูดกว่า 2000 คน ชุมนุมคัดค้านโรงไฟฟ้าครั้งแรก
22 ต.ค. 2540	บริษัทกัลฟ์ฯ ลงนามสัญญาซื้อขายไฟฟ้า(โรงไฟฟ้าบ่อนอก) กับกฟผ.	
25 พ.ค. 2541		กลุ่มรักษ์ฯต้องถนัดบ่อนอกเข้าพบอดีตร. เพ็ญเกษ ร่องประธานคณะกรรมการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนสภาผู้แทนราษฎรเพื่อตามเรื่อง
8-10 ต.ค. 2541		กลุ่มรักษ์ฯต้องถนัดบ่อนอกและชาวบ้านกรูด 10000 คน ชุมนุมหน้าศาลากลางจังหวัด และปิดถนนบริเวณสี่แยกบ่อนอก
15 ต.ค. 2541	กรม.มีมติให้จัดทำประชาพิจารณ์โครงการโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่ง	

9 มี.ค. 2542		กลุ่มรักษ์ฯและกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูด ขึ้นจดหมายเปิดผนึกถึงนายชวน หลีกภัยและสาวิตต์ โพธิวิหค เพื่อคัดค้านกระบวนการประชาพิจารณ์
18 ก.ค. 42		อ.บ.ต.บ่อนอกเลือกตั้งกลุ่มรักษ์ฯ ได้รับการเลือกตั้ง 21 คน
3 ก.ย. 42		อบต.บ่อนอก ลงมติเป็นเอกฉันท์ ไม่เห็นชอบให้ก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าในพื้นที่ตำบลบ่อนอก
21 ธ.ค. 42		อบต.บ่อนอก เข้ายื่นหนังสือถึงคณะรัฐมนตรีทั้งหมดโดยผ่านนายอำนาจ ปฎิเส เพื่อนำ มติอบต.ไม่เห็นชอบให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอกและขอผลสรุปการประชาพิจารณ์
28 ธ.ค. 42		กลุ่มรักษ์ฯท้องถิ่นบ่อนอกและพันธมิตร ประมาณ 800 – 1,000 คน เรียกร้องต่อนายกฯ ที่ทำเนียบรัฐบาล
10 ต.ค.43		กลุ่มรักษ์ฯ พิงมติ ครม.และ อบต.บ่อนอกยื่นหนังสือร่วมกับเทศบาลตำบลธงชัยที่คัดค้านการสร้างโรงไฟฟ้าหินกรูด ที่ทำเนียบรัฐบาล
28 ก.พ.44		กลุ่มรักษ์ฯ ยื่นหนังสือต่อนายกฯ ทักษิณ
24 ม.ค.45	นายกฯ ทักษิณ ลงพื้นที่บ่อนอก	
11 เม.ย. 45	ชะลอโครงการและจะตัดสินใจก่อน 30 เม.ย.	
10 พ.ค. 45	นายกฯ ประกาศเลื่อนโครงการออกไป 2 ปี	

4.4 สรุปลักษณะบทบาทของกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอก

การเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ ตามตาราง ที่ 3 ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 10 พฤษภาคม 2545 อธิบายว่าสัมพันธ์ ระหว่าง กลุ่มรักษ์ฯ กับ อบต. บ่อนอกในภาพรวม คือ ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2538 – ก่อน 15 มิถุนายน พ.ศ. 2540 นั้น นายอำนาจ พงษ์พัฒนสกุล แสดงบทบาทนำกลุ่มรักษ์ฯ ขณะที่นายเจือ หินแก้ว เป็นประธานสภาตำบลบ่อนอกโดยตำแหน่ง ในระยะตั้งแต่ 15 มิถุนายน – 25 กรกฎาคม 2540 แกนนำกลุ่มรักษ์ฯ ประกอบด้วย นายอำนาจ พงษ์พัฒนสกุล นายสุชิน ช่อระหงษ์ นายฉอย ดันติวรธรรม นางฉัฐวรรณ บุญรอด นายประเทือง สุขสม ซึ่งไม่ได้แสดงบทบาทเด่นในการนำคัดค้านขณะเดียวกันนายเจือ หินแก้วได้แสดงบทบาทนำกลุ่มรักษ์ฯ ในการคัดค้านในฐานะตัวแทนประชาชนของสภาตำบล ในที่สุดนายเจือได้ยุติบทบาทของตนเองลงเมื่อได้รับผลประโยชน์ที่ได้ตกลง เป็นผลให้แกนนำ คือ นายสุชิน ช่อระหงษ์ คัดค้านต่อ ตั้งแต่ช่วงหลัง 25 กรกฎาคม 2540 จนสามารถรวบรวมเป็นกลุ่มรักษ์ฯ เป็นองค์กรชัดเจน แต่นายเจือ ยังคงดำรงตำแหน่งประธานสภาตำบลบ่อนอก แต่มีการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกใหม่ในวันที่ 18 กรกฎาคม 2542 กลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกได้ส่งสมาชิกเข้ารับเลือกตั้งด้วย เป็นผลให้นายสุชิน ได้รับเลือกตั้งเป็นประธาน อ.บ.ต. บ่อนอก แทนนายเจือ ทางด้านกลุ่มรักษ์ฯ ในช่วงนี้ มี นายเจริญ วัคคัษร สมาชิกกลุ่มรักษ์ฯ เข้ามาเป็นประธานแทน และเป็นประธานมาจนถึง 21

มิถุนายน 2547 เพราะในวันที่ 21 มิถุนายน 2547 ถูกยิงเสียชีวิต เมื่อมีการเลือกตั้ง อ.บ.ต. ในวันที่ 23 สิงหาคม 2546 ทำให้นายอุทิศ คำสว่าง สมาชิกกลุ่มรักษ์ ฯ เป็นประธาน อ.บ.ต. แทนนายสุชิน ที่หมดวาระไป ดังนั้น การเคลื่อนไหวยกัฒนาค้านโรงไฟฟ้าของกลุ่มรักษ์ ฯ ได้อาศัยองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ โดยจะเห็นว่าทั้งสองส่วนดำเนินการร่วมกันในแต่ละหน้าที่

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรักษ์ ฯ กับ อบต.บ่อนอก ในการเคลื่อนไหวยกัฒนาค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอก

ตารางที่ 6 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกกับอบต.บ่อนอก		
ระยะเวลา	ประธานกลุ่มรักษ์ ฯ	ประธาน อบต. บ่อนอก
20 ก.พ.2538- ก่อน15 มิ.ย.2540	นายอานันต์ พงศ์พัฒนสกุล	นายเจือ หินแก้ว
15 มิ.ย.2540-25 ก.ค. 2540	สุชิน, ฌอย, อานันต์ ฯลฯ	นายเจือ หินแก้ว
หลัง25 ก.ค. 2540-18 ก.ค. 2542	นายสุชิน ช่อระหงษ์	นายเจือ หินแก้ว
หลัง18 ก.ค. 2542-26 ก. ย 2546	นายเจริญ วัตอักษร	นายสุชิน ช่อระหงษ์
หลัง26 ก.ย. 2546-21 มิ.ย.2547	นายเจริญ วัตอักษร	นายอุทิศ คำสว่าง

วิเคราะห์ลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 10 พฤษภาคม 2545 ได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 10 พฤษภาคม 2545

ตารางที่ 7 สรุปลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก		
ช่วงเวลา	20 ก.พ.2538- 25 ก.ค.2540	หลัง 25 ก.ค.2540 –10 พ.ค. 2545
ประเด็นหลัก	กลุ่มผลประโยชน์+กลุ่มผลประโยชน์หรือ กลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราว (ชาวบ่อนอก + กุญบุรี + รักประจวบ)	ขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม (กลุ่มรั้งฯ+ เครือข่ายต่างๆ)
	ผ่านช่องทางการเมืองปกติและนอกช่อง ทางการเมืองปกติ	ผ่านช่องทางการเมืองปกติและนอกช่อง ทางการเมืองปกติ (สังคมประชาหรือภาคประชาชน)
1.ตำแหน่งแห่งที่ ในสังคม	ผ่านช่องทางการเมืองปกติและนอกช่อง ทางการเมืองปกติ	ผ่านช่องทางการเมืองปกติและนอกช่อง ทางการเมืองปกติ (สังคมประชาหรือภาคประชาชน)
2.จุดหมาย	สิทธิทางการเมืองและทางเศรษฐกิจที่จะปกป้องวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	ปกป้องวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมระดับ มหภาค
3.รูปแบบองค์กร	องค์กรแบบทางการ / สายการบังคับบัญชา/ เครือข่าย	เครือข่าย
4.ยุทธศาสตร์	การระดมทรัพยากรทางการเมือง, เจรจาต่อรอง, ลobbies	การกระทำการโดยตรง(Direct action) โดยการชุมนุมจะระดมมวลชน

ที่มา : ปรับปรุงเพิ่มเติมจากประกาศ ป็นตบแต่ง, 2545, หน้า 20.

เมื่อพิจารณาลักษณะบทบาทของกลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอกตามตารางที่ 5 อธิบายขยายความ
ได้ดังนี้

4.4.1 กลุ่มรั้งท้องถิ่นบ่อนอก ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 25 กรกฎาคม 2540

การเคลื่อนไหวคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกกระยะในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 กลุ่มรั้งเป็น
กลุ่มผลประโยชน์ที่มองเพียงชาวบ้านในพื้นที่ตำบลบ่อนอกของ 13 หมู่บ้าน ซึ่งเป็นช่วงที่ยังมองถึง
ผลประโยชน์ในวงแคบ แต่เมื่อในวันที่ 15 มิถุนายน -25 กรกฎาคม 2540 ชาวบ้านในพื้นที่ใกล้เคียง
ชาวบ้านจาก 4 อำเภอ และอีก 1 กิ่งอำเภอเข้าร่วม ที่เป็นกลุ่มได้แก่ กลุ่มรั้งกุญบุรี และกลุ่มรั้ง

ประจวบ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เข้าร่วมเนื่องจากต้องการปกป้องวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เท่านั้น ไม่ได้คัดค้านเพื่อสิ่งแวดล้อมในระดับมหภาค ดังนั้นกลุ่มรักษ์ฯ จึงมีลักษณะของทั้งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราวผสมอยู่ด้วย สามารถเปรียบเทียบให้เห็นในลักษณะต่อไปนี้

1) ตำแหน่งแห่งที่ในสังคม

กลุ่มรักษ์ฯ ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 ดำเนินการผ่านช่องทางการเมืองปกติซึ่งเป็นการเรียกร้องของกลุ่มผลประโยชน์ไม่ได้มองถึงผลกระทบจากโรงไฟฟ้าต่อสิ่งแวดล้อมของสังคม¹⁹⁴ ขณะที่กลุ่มรักษ์ฯ ที่ถูกชักนำจากนายเจื้อย หินแก้วตั้งแต่ 15 มิถุนายน – 25 กรกฎาคม 2540 นั้น มีลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์หรือผลักดันประเภทเรื่องราว ตามที่ประภาส ปิ่นตบแต่ง ได้นำมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยว่า กลุ่มผลักดันประเภทเรื่องราว จะใช้ยุทธศาสตร์ 2 วิธี คือ การกระทำผ่านกระบวนการทางการเมืองและการกระทำทางตรง ในที่ผู้วิจัยจะใช้คำว่า ผ่านช่องทางการเมืองปกติกับไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ ด้วยเหตุนี้จึงมีตำแหน่งแห่งที่ทั้งผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติด้วย ทั้งการยื่นหนังสือและการชุมนุมประท้วงปิดถนน

2) จุดมุ่งหมาย

การคัดค้านในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 ของกลุ่มรักษ์ฯ เห็นว่าการดำเนินการก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอกของบริษัทและรัฐบาลเป็นโครงการที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน แต่ไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่แต่อย่างใดโดยมีการกว้านซื้อที่ดินมาก่อนหน้านี้นี้ประมาณ พ.ศ. 2532 – 2533 และ พ.ศ. 2536 – 2537¹⁹⁵ โดยไม่ได้แจ้งเกี่ยวกับรายละเอียดที่แท้จริงของโครงการ แต่กลับแจ้งว่านำไปทำนาทุ่งกลาดำบ้าง สร้างสนามกอล์ฟหรือรีสอร์ทบ้าง ดังนั้นจุดมุ่งหมายในการคัดค้านเพื่อต้องการรักษาสิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการที่สร้างผลกระทบต่อชุมชนด้วยการยื่นหนังสือให้แก่รัฐบาลและกฟผ.ผ่านหน่วยงานของอำเภอ แต่ไม่มีความคืบหน้าจากหน่วยงานเหล่านี้ตรงกันข้ามภายหลังการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยกลับสั่งให้บริษัทเจ้าของโครงการดำเนินการต่อไปโดยให้บริษัทลานนาลิกไนต์ เข้ามาซื้อที่ดินเพิ่มเติม ใน พ.ศ. 2539 – 2540

สำหรับการคัดค้านของกลุ่มรักษ์ฯ ในวันที่ 15 มิถุนายน – 25 กรกฎาคม 2540 นั้น มาจากทั้งคนในตำบลบ่อนอกและใกล้เคียง ทั้งนี้เพื่อปกป้องสิทธิในการมีส่วนร่วมเพราะโครงการมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนซึ่งต้องพึ่งพาการดำรงอยู่ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

¹⁹⁴ สัมภาษณ์, เจริญ วัตอักษร, ประธานกลุ่มรักษ์ฯ ที่องถิ่นบ่อนอก, 4 กันยายน 2546.

¹⁹⁵ ผู้จัดการรายวัน, 21 พฤศจิกายน 2544.

เนื่องจากคนส่วนใหญ่มีอาชีพด้านเกษตรกรรม เช่นทำไร่ ทำสวน การปลูสดัว และการประมง จึงเรียกร้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ชัดเจนขึ้นเช่น ยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดในวันที่ 15 มิถุนายน 2540 ชุมนุมเรียกร้องให้แก้ปัญหาในวันที่ 17 มิถุนายน 2540 และในวันที่ 15 กรกฎาคม 2540 กลุ่มรักษ์ ฯ ได้เข้าร่วมประชุมหารือเกี่ยวกับการติดตามเรื่องที่ได้เข้าพบกับผู้ว่าฯ ในวันที่ 17 มิถุนายน 2540 กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โรงไฟฟ้าบ่อนอกแต่ไม่มีความคืบหน้าใด ๆ ดังนั้นเพื่อรักษาสีตีดั้งกล่าวจึงได้ติดตามการยื่นหนังสือด้วยการชุมนุมประท้วงปิดถนนเพชรเกษม โดยมีข้อเรียกร้อง เช่น การส่งนักวิชาการจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติชี้แจงกับชาวบ้านและที่สำคัญให้บริษัทเคาร์พลีทริคของคนในท้องถิ่น กล่าวคือก่อนที่บริษัทจะดำเนินการใด ๆ ในพื้นที่ต้องแจ้งให้ชาวบ้านทราบก่อน¹⁹⁶ ดังนั้นจึงมีจุดมุ่งหมายทั้งเพื่อเรียกร้องสิทธิที่ชาวบ้านจะได้รับและในระยะหลังมีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตในชุมชนแต่ไม่ได้มองระดับมหภาค ด้วยเหตุนี้จึงมีลักษณะบทบาททั้งกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราวผสมอยู่

3)รูปแบบองค์กร

กลุ่มรักษ์ ฯ ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 นี้ไม่ได้มีการจัดองค์กรที่ชัดเจนเพราะเป็นระยะเวลาที่สั้นแล้วได้หยุดไป แต่อาจพิจารณาได้บ้าง จากการดำเนินการแบบมีระบบบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ของครูใหญ่และครูผู้ช่วย ส่วนชาวบ้านเข้ามาเกี่ยวข้องน้อยเพราะมีชาวบ้านส่วนน้อยที่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับโรงไฟฟ้า ดังนั้นรูปแบบการจัดองค์กรในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 นั้นเป็นการดำเนินการภายใต้คำสั่งของนายอานันต์ พงษ์พัฒนสกุล ซึ่งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนหนองปู่หลกซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาครูสนธยาเพื่อให้ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสารเกี่ยวโรงไฟฟ้าและเอกสารการประชุมผู้ปกครองนักเรียน

สำหรับการคัดค้านตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน – 25 กรกฎาคม 2540 เป็นการคัดค้านภายใต้การนัดชุมนุมของนายเจือ หินแก้วในฐานะขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกมีตำแหน่งเป็นประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอกและกำนันตำบลบ่อนอก แกนนำของกลุ่มรักษ์ ฯ ไม่ได้แสดงบทบาทนำ ดังนั้น จึงเป็นจัดองค์กรที่เป็นทางการ โดยเฉพาะในเหตุการณ์ในวันที่ 15 กรกฎาคม 2540 ได้มีการประชุมหารือกับตัวแทนของหน่วยงานรัฐ มีกลุ่มรักษ์ ฯ ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน จำนวน 400 คนเข้าร่วมประชุม ซึ่งในทางการปกครองผู้ใหญ่บ้านมีตำแหน่งภายใต้การบังคับบัญชาของกำนันในตำบลนั้นจึงเข้าร่วมและกลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมก็เป็นลูกบ้านภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่บ้าน ขณะที่วันที่ 25 กรกฎาคม 2540 ไม่ได้มีการจัดแบบบังคับบัญชาเพราะเป็นการเคลื่อนไหวที่มาจากกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกอย่างแท้จริง มีกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วม ด้วยเหตุนี้การจัดองค์กรจึง

¹⁹⁶ แหล่งเดียวกัน.

เป็นแบบเครือข่ายด้วย แต่เนื่องจากลักษณะกลุ่มรักษ์ ฯ ในช่วงนี้มีลักษณะกลุ่มผลประโยชน์มากกว่ากลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราวทำให้การจัดองค์กรเป็นแบบสายการบังคับบัญชาเป็นหลัก

4) ยุทธศาสตร์

ตามที่ ประภาส ปิ่นตบแต่ง ได้นำแนวคิดมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทยว่า กลุ่มผลักดันประเภทเรื่องราว จะใช้ยุทธศาสตร์ 2 วิธี คือ ผลักดันผ่านกระบวนการทางการเมืองและการกระทำทางตรง¹⁹⁷ นั่นคือ การยื่นหนังสือ การเจรจา และการประท้วงปิดถนน ซึ่งผู้วิจัยจะใช้คำว่ากระทำผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ ดังนั้น จากเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ ระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 25 กรกฎาคม 2540 นั้นกลุ่มรักษ์ ฯ ใช้ยุทธศาสตร์ ดังนี้ คือ ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 กลุ่มรักษ์ ฯ กระทำผ่านช่องทางการเมืองปกติ คือ เจริญจาตอรองการยื่นรายชื่อชาวบ้านที่คัดค้าน โรงไฟฟ้าบ่อนอกต่อนายอำเภออีก 1 วัน จากวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 ไปเป็น วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2538 และหลังจากนั้นได้ยื่นหนังสือผ่านอำเภอไปยังรัฐบาลและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของกลุ่มผลประโยชน์ ส่วนเหตุการณ์ ระหว่างวันที่ 15 มิถุนายน 2540 – 25 กรกฎาคม 2540 นั้นกลุ่มรักษ์ ฯ ใช้ทั้ง 2 วิธี คือ การกระทำผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้กระทำผ่านช่องทางการเมืองปกติ โดย ในวันที่ 15 มิถุนายน 2540 และวันที่ 17 มิถุนายน 2540 กลุ่มรักษ์ ฯ กระทำผ่านช่องทางการเมืองปกติโดยการยื่นหนังสือต่อผู้ว่าราชการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และเมื่อไม่มีความคืบหน้ากลุ่มรักษ์ ฯ จึงกระทำการเรียกร้องทางการเมืองโดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ ด้วยการประท้วงปิดถนนเพชรเกษมในวันที่ 25 กรกฎาคม 2540 ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราว

ดังนั้นการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ ฯ ตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 25 กรกฎาคม 2540 มีทั้งลักษณะบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราวผสมอยู่ เมื่อวิเคราะห์แล้วดูเหมือนว่าจะมีลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์มากกว่ากลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราว ทั้งนี้เพราะกลุ่มรักษ์ ฯ ไม่ได้ละทิ้งลักษณะเดิม

¹⁹⁷ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, “การศึกษาขบวนการทางสังคม: บทสำรวจเบื้องต้น,” เอกสารประกอบคำสอนวิชา 2401307 โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน 2545 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ดังนั้น การเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ มีตำแหน่งแห่งที่สังคมประชา ผ่านช่องทางการเมืองปกติและไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ หมายถึง มีกิจกรรม ทั้งยื่นหนังสือและชุมนุมประท้วงในระดับพื้นที่และระดับชาติ คือ ในระดับพื้นที่ยื่นหนังสือและชุมนุมประท้วงทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อนอก สำนักงานประจำจังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตต่าง ๆ ในพื้นที่ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด เป็นต้น สำหรับการเคลื่อนไหวในระดับชาติ คือ การยื่นหนังสืออย่างเดียวและการยื่นหนังสือพร้อมการชุมนุมประท้วง เช่น ต่อนายกรัฐมนตรี ผู้ที่รับผิดชอบโครงการ ได้แก่ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรี เลขาธิการ สพช. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ผู้ว่าการ กฟผ และยื่นหนังสือและทั้งยื่นหนังสือและชุมนุมประท้วงต่อผู้ที่มีอำนาจในการอนุมัติใบอนุญาตแก่บริษัท ได้แก่ เลขาธิการ สผ. อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม อธิบดีกรมเจ้าท่า อธิบดีกรมโยธาธิการ ยื่นและชุมนุมประท้วงต่อเนกการเมือง ตัวแทนประชาชน เช่น คณะกรรมการด้านต่าง ๆ ของวุฒิสภา ยื่นหนังสือและชุมนุมประท้วงต่อหน่วยงานของรัฐ เช่น คณะกรรมการกฤษฎีกา ตลอดจนยื่นหนังสือและชุมนุมประท้วงส่วนที่เกี่ยวข้องนโยบายโรงไฟฟ้า เช่น สถานเอกอัครราชทูต ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย แหล่งเงินทุนทั้งจากสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ตลอดจนบริษัท

สำหรับขั้นตอนการเรียกร้องของกลุ่มรักษ์ฯ ได้ดำเนินการผ่านช่องทางการเมืองปกติก่อน หลังจากนั้นเมื่อไม่ได้ผล จึงดำเนินการ โดยไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติและผ่านช่องทางการเมืองปกติควบคู่กันไป

2) จุดมุ่งหมาย

ผาสุก พงษ์ไพจิตร¹⁹⁹ ได้พิจารณาว่าขบวนการทางสังคมในไทย “เป็นการหันเหจากการเรียกร้องประชาธิปไตยเพียงรูปแบบสู่การเรียกร้อง การเมืองภาคประชาชน ซึ่งต้องการมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการนโยบายที่มีผลต่อการทำมาหากินและวิถีชีวิตโดยตรง” ดังนั้น กลุ่มรักษ์ฯ ต้องการให้รัฐบาลหันมาใช้นโยบายที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมในระดับมหภาคด้วยการยกเลิกโรงไฟฟ้าถ่านหิน เนื่องจากนโยบายดังกล่าวไม่ได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในการกำหนดตั้งแต่ต้น แต่กลับเป็นนโยบายที่จะเข้ามาทำลายวิถีการดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมโดยรวม ดังนั้นกลุ่มรักษ์ฯ จึงเคลื่อนไหวโดยขยายจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสังคมเพื่อผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมนั่นเอง

¹⁹⁹ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, “ทฤษฎีขบวนการทางสังคมสำหรับประเทศกำลังพัฒนา,” ใน ทฤษฎีและความรู้ในยุคโลกาภิวัตน์. ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์, บรรณาธิการ(กรุงเทพฯ: สถาบันวิจิตรธรรม, 2544), หน้า 107.

สามารถพิจารณาจากเหตุผลในการคัดค้านของกลุ่มรักษ์ฯ ที่ในช่วง หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545 นั้นมองสังคมในระดับมหภาค เช่นการประกาศร่วมกันกับกลุ่มอนุรักษ์ฯ บ้านกรูดในปลายปี 2540 เหตุผลในการคัดค้านการทำประชาพิจารณ์เกือบตลอดทั้งปี 2542 ซึ่งคำนี้ถึงสิ่งแวดล้อมของสังคมโดยรวม ทั้งของชุมชนบ่อนอกและสังคมโลก ด้วยตระหนักถึงกระบวนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าจะเป็นการทำลายอาชีพ ระบบนิเวศน์ทางทะเลและทำลายบรรยากาศของโลก ทำให้โลกร้อนขึ้น หรือแม้กระทั่งการให้เหตุผลล่าสุดในการ คัดค้านคณะกรรมการศึกษาและรวบรวมข้อเท็จจริงภายหลังการดูพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าบ่อนอกของนายกรัฐมนตรื ซึ่งในแถลงการณ์ข้อหนึ่ง กล่าวถึงการก่อสร้างโรงไฟฟ้า ที่จะกระทบต่อวิถีชีวิต สุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องวิถีชีวิตในชุมชนและสิ่งแวดล้อมระดับมหภาคโดยเรียกร้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในนโยบายพลังงานที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า จุดมุ่งหมายของกลุ่มรักษ์ฯ ไม่ได้เคลื่อนไหวในเรื่องแคบ ๆ เพื่อให้ยกเลิกโรงไฟฟ้าอย่างเดียว แต่ยังคำนึงเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมของสังคมมหภาคโดยได้วิพากษ์ระบบอุตสาหกรรมนิยม โดยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อนำมาใช้ภาคอุตสาหกรรมนั้นเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสังคมโดยรวม

3)รูปแบบองค์กร

กลุ่มรักษ์ฯ มีความเป็นขบวนการทางสังคม (ด้านสิ่งแวดล้อม) เพราะมีการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้มาจากชนชั้นเดียว แต่มาจากหลายชนชั้น ม.ร.ว. พุทธิสาธณ ชุมพลได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อขบวนการทางสังคมประสบปัญหาเปิดประตูไม่ออกหรือไม่กว้างพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนจนหรือคนเสียเปรียบในโครงสร้างระบบเศรษฐกิจการเมือง ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ จึงจำเป็นต้องหาผู้เห็นใจและแนวร่วมในหมู่ชนชั้นกลาง คือข้ามชนชั้น ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของขบวนการทางสังคมแบบใหม่”²⁰⁰ ดังนั้น เป็นการจัดองค์กรแบบเครือข่าย ซึ่ง ม.ร.ว. พุทธิสาธณ ชุมพล ให้ความหมายเครือข่ายไว้ว่า หมายถึง “การจัดวางหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้คล้ายตาข่ายหรือแห มีได้ทั้งแนวตั้ง คือความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน เช่น ระบบอุปถัมภ์ และแนวนอน คือ เป็นความสัมพันธ์

²⁰⁰ พุทธิสาธณ ชุมพล,ม.ร.ว., “ขบวนการทางการเมืองและสังคม:ความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยชุดขบวนการทางสังคม:พลวัตเศรษฐกิจ การเมืองไทย พ.ศ. 2543 ,”เอกสารประกอบคำสอนรายวิชา 2401307 โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน2545.(เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

ระหว่างบุคคลที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน”²⁰¹ ในกรณีการเคลื่อนไหวเรียกร้องของกลุ่มรักษ์ ๑ เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะแนวนอน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน ให้ความช่วยเหลือกันในด้านกำลังคน กำลังทรัพย์ ข้อมูลและแนะนำในการเข้าถึงช่องทางการเมืองปกติเพื่อให้สามารถมีผลต่อการกดดันนโยบายโรงไฟฟ้าถ่านหิน กลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มรักษ์ ๑ กลุ่มรักษ์กฤษี กลุ่มรักษ์ประจวบ กลุ่มอนุรักษ์ ๑ บ้านกรูด องค์กรพัฒนาเอกชนทางด้านสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ เช่น กลุ่มศึกษาพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคต มูลนิธิโลกสีเขียว มูลนิธิคุ้มครองชีวิตสัตว์ป่า และพรรณพืชแห่งประเทศไทย โครงการฟื้นฟูชีวิตและธรรมชาติ เป็นต้น และองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลก เช่น กลุ่มกรีนพีซ Friends of the Earth เครือข่ายองค์กรประชาชน เช่น สัมัชชาคนจน ประชาชนคัดค้าน โครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย องค์กรนักศึกษา สื่อมวลชน นักวิชาการ ศิลปิน นักร้อง ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ โดยองค์กรเหล่านี้ได้เคลื่อนไหวคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกทั้งมีส่วนร่วมชุมนุมและยื่นหนังสือ ในเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น เหตุการณ์ปิดถนน วันที่ 8-10 ธันวาคม 2541 การคัดค้านการทำประชาพิจารณ์ใน พ.ศ. 2542 การออกมาแสดงการสนับสนุนการคัดค้านโรงไฟฟ้าและคัดค้านการโฆษณาเรื่องถ่านหินสะอาดของรัฐบาลออสเตรเลียขององค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศในวันที่ 11 มิถุนายน 2542 เช่น องค์กรต่าง ๆ ในประเทศออสเตรเลีย กลุ่มกรีนพีซ Friends of the Earth การเข้าร่วมคัดค้านการลงทุนของต่างชาติในการประชุมอั้งถัดของทั้งองค์กรพัฒนาเอกชนด้านต่าง ๆ และเครือข่ายองค์กรประชาชน 18 องค์กร การคัดค้านให้ยกเลิกสัญญาและยกเลิกโรงไฟฟ้าด้วยการยื่นหนังสือของการรวมตัวกันขององค์กรพัฒนาเอกชน 12 องค์กรในวันที่ 3 เมษายน 2544 การออกมาเคลื่อนไหวของนักวิชาการ 4 ภาคเกี่ยวกับการให้เปิดเผยสัญญาในวันที่ 20 มกราคม 2545 การออกมาคัดค้านของหน่วยงานราชการ เช่น คณะกรรมการของวุฒิสภาชุดต่าง ๆ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สื่อมวลชนซึ่งเป็นฝ่ายที่เคลื่อนไหวด้วยการนำเสนอข้อเท็จจริงให้เป็นที่รับรู้ของสาธารณะชน ตลอดจนกลุ่มศิลปิน นักร้อง ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้สาธารณะชนสนใจประเด็นมากขึ้น

ดังนั้นการจัดองค์กรของกลุ่มรักษ์ ๑ เป็นความสัมพันธ์ของเครือข่ายในแนวนอน ที่เป็นความสัมพันธ์ที่มีความเท่าเทียมกันเพื่อเคลื่อนไหวกดดันให้รัฐบาลยกเลิกนโยบายโรงไฟฟ้าถ่านหิน

4) ยุทธศาสตร์

²⁰¹ พงุทธิสาณ ชุมพล, ม.ร.ว., “เครือข่าย,” ใน คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย. เอกตั้งทรัพย์วัฒนาและสิริพรรณ นกสวน, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ ๑: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 208-224.

สำหรับยุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ เพื่อคัดค้านโรงไฟฟ้าบ่อนอกตั้งแต่หลัง 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545 นั้นมีการกระทำทางตรง เช่น มีการชุมนุมประท้วงปิดถนนในวันที่ 9-10 ธันวาคม 2541 การประท้วงปิดถนนกั้นการเดินทางของนายกรัฐมนตรี 2 ครั้งในเดือนเมษายนและพฤษภาคม 2543 ซึ่งเป็นการกระทำทางตรงที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งนักเนื่องจากกลุ่มรักษ์ฯ ไม่ได้ยึดยุทธวิธีในด้านการกระทำทางตรงด้วยการประท้วงนอกระบบการเมืองเป็นหลัก ยังมีการใช้ยุทธวิธีอื่น ๆ อีกซึ่งจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 5 ต่อไป

โดยสรุป กลุ่มรักษ์ฯ มีลักษณะบทบาทของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่ได้ละทิ้งลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นลักษณะเดิมของตนเสียทีเดียวและพยายามขยายไปสู่ผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราว ซึ่งเป็นความใส่ใจทางด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พิจารณาได้ดังนี้

การเคลื่อนไหวตั้งแต่ 20 กุมภาพันธ์ 2538 - 25 กรกฎาคม 2540 เป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์ผสมกับกลุ่มผลประโยชน์หรือผลักดันประเภทเรื่องราว และเป็นกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราวอย่างเต็มตัวเมื่อปิดถนนในวันที่ 25 กรกฎาคม เพราะเป็นการเรียกร้องที่ไม่ได้ผ่านช่องทางการเมืองปกติ อันเป็นการกระทำที่ดูอาจแบบหนึ่ง แต่ยังไม่ถือว่าเป็นขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อมเพราะไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่หวังใยทางด้านวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของสังคมในระดับมหภาค

ส่วนการเคลื่อนไหวตั้งแต่หลังวันที่ 25 กรกฎาคม 2540 – 10 พฤษภาคม 2545 นั้นเป็นการเคลื่อนไหวของขบวนการทางสังคมด้านสิ่งแวดล้อม เพราะการเคลื่อนไหวในระยะนี้เป็นการเคลื่อนไหวของส่วนต่าง ๆ ที่มีเครือข่ายซึ่งใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม เช่น นอกจากจะมีกลุ่มรักษ์ภูมิลักษณ์ประจวบ และกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบ้านกรูดแล้ว ยังมีส่วนต่าง ๆ ในสังคมมาร่วมเคลื่อนไหวมากขึ้น เช่น องค์กรพัฒนาเอกชนทางด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์กรนักศึกษา สื่อมวลชน กลุ่มนักวิชาการ เครือข่ายองค์กรประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ศิลปินและนักร้อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อปกป้องวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในระดับมหภาค

ดังนั้นสรุปทั้งหมดแล้ว เห็นว่าการเคลื่อนไหวของกลุ่มรักษ์ฯ ต้องถื่นบ่อนอก ตั้งแต่ระยะ 20 กุมภาพันธ์ 2538 – 10 พฤษภาคม 2545 มีลักษณะบทบาทของขบวนการสังคมทางด้านสิ่งแวดล้อม เพราะเป็นการกระทำรวมหมู่ (a collective actor) ที่ปัจเจกชนที่เคลื่อนไหวโรงไฟฟ้าบ่อนอกเห็นว่าทำเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและวิถีการดำรงชีวิตที่จะถูกทำลายจากอุตสาหกรรมนิยม แม้ว่าในระยะเริ่มแรกจะมีลักษณะเป็นกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มผลักดันประเภทประเด็นเรื่องราวก็ตาม แต่กลุ่มรักษ์ฯ ต้องถื่นบ่อนอกพยายามขยายเป้าหมายไปสู่ระดับมหภาคเพื่อระดมผู้คนเข้าร่วมให้มากที่สุด โดยนำประเด็นความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเชื่อมเพื่อเพิ่มพลังในการต่อรองกับรัฐบาลซึ่งเป็น

ผู้กำหนดนโยบาย ดังนั้นจึงมีร่องรอยของการมีวิถีชีวิตแบบนิเวศนิยมขึ้นมาให้เห็นเพียงเล็กน้อย แต่การเคลื่อนไหวส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนโยบายซึ่งเป็นประเด็นร้อน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับการศึกษาเรื่อง “ การก่อตัวขององค์กรประชาชนกับการเสริมสร้างอำนาจประชาชน: ศึกษากรณีชุมชนประมงพื้นบ้าน อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง ”²⁰² ของ มณีรัตน์ มิตรปราสาท แล้วจะเห็นว่าชาวประมงพื้นบ้านเหล่านั้นได้นำเอาวิถีชีวิตแบบนิเวศนิยมมาเป็นประโยชน์แก่กลุ่ม โดยพยายามนำเอาวิธีคิดดังกล่าวมาใช้ในกลุ่มด้วยเพื่อขยายประเด็นสิ่งแวดล้อมสู่ระดับมหภาค โดยนับนี้กลุ่มรักษ์ฯ จึงเป็นขบวนการสังคมด้านสิ่งแวดล้อม

²⁰²มณีรัตน์ มิตรปราสาท, “ การก่อตัวขององค์กรประชาชนกับการเสริมสร้างอำนาจประชาชน: ศึกษากรณีชุมชนประมงพื้นบ้าน อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง,”(วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539)